

Teataja

Eestikeelne väljaanne

Teave ja teatised

63. aastakäik

17. aprill 2020

Sisukord

II *Teatised*

EUROOPA LIIDU INSTITUTSIOONIDE, ORGANITE JA ASUTUSTE TEATISED

Euroopa Komisjon

2020/C 126/01	Ühtne Euroopa tegevuskava COVID-19 leviku tõkestamiseks võetud meetmete lõpetamise suunas	1
2020/C 126/02	Komisjoni teatis COVID-19: suunised varjupaiga- ja tagasisaatmismenetlusi ning ümberasustamist käsitlevate ELi õigusnormide rakendamise kohta	12

II

(Teatised)

EUROOPA LIIDU INSTITUTSIOONIDE, ORGANITE JA ASUTUSTE TEATISED

EUROOPA KOMISJON

Ühtne Euroopa tegevuskava COVID-19 leviku tõkestamiseks võetud meetmete lõpetamise suunas

(2020/C 126/01)

Oma 26. märtsi 2020. aasta kohtumisel ⁽¹⁾ võtsid Euroopa Ülemkogu liikmed kohustuse teha kõik vajalik ELi kodanike kaitsmiseks ja kriisist ülesaamiseks, ent säilitada seejuures Euroopa väärtused ja eluviis. Lisaks pakilisele võitlusele COVID-19 pandeemia ja selle vahetute tagajärgedega kutsusid Euroopa Ülemkogu liikmed valmistama ette ka meetmeid Euroopa ühiskondade ja majanduste tavapärase toimimise ning kestliku majanduskasvu taastamiseks. Sellesse protsessi soovitasid nad lõimida ülemineku rohelisele majandusele ja digiülemineku ning samuti soovitasid nad kasutada ära kõik kriisist saadud õppetunnid.

Euroopa Komisjoni presidendi ja Euroopa Ülemkogu eesistuja esitatava ühtse Euroopa tegevuskavaga COVID-19 leviku tõkestamiseks võetud meetmete lõpetamise suunas vastatakse Euroopa Ülemkogu liikmete üleskutsele koostada liikmesriikidega kooskõlastatav väljumisstrateegia, mis looks pinnase põhjalikule taastumiskavale ja enneolematutele investeeringutele.

1. Sissejuhatus

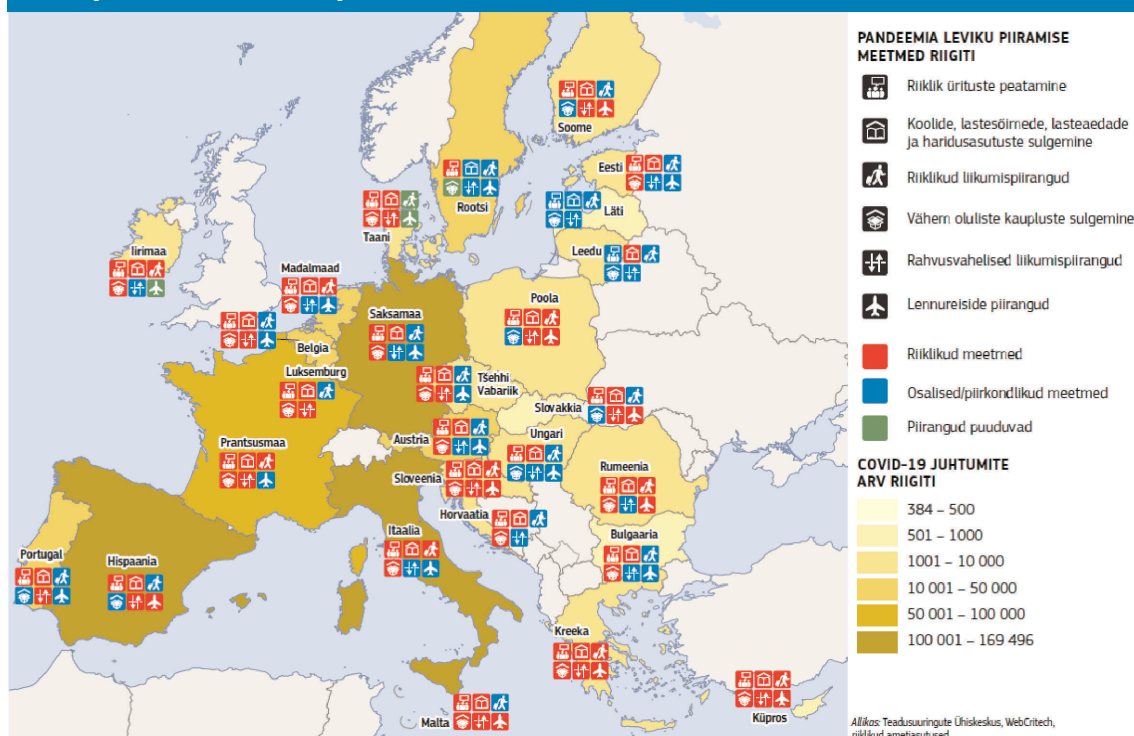
COVID-19 pandeemia kiire levik ning uue viiruse ja selle põhjustatava haigusega kaasnev suur teadmatus on tekitanud ennenägematud väljakutseid tervishoiusüsteemidele ning suuri sotsiaal-majanduslikke probleeme nii Euroopas kui ka kogu maailmas. Kriis on juba nõudnud tuhandeid inimelusid ja koormab endiselt ülitugevalt riikide tervishoiusüsteeme. Võetud on erakorralisi ja enneolematuid majandus- ja sotsiaalmeetmeid.

Kõik liikmesriigid on keelanud rahvakogunemised, sulgenud (täielikult või osaliselt) koolid ja kehtestanud piiriületus-/reisipiirangud. Üle poole ELi liikmesriikidest on kuulutanud välja erakorralise seisukorra.

⁽¹⁾ <https://www.consilium.europa.eu/media/43076/26-vc-euco-statement-en.pdf>

Teadusuuringute Ühiskeskuse kaart, 13. aprill kell 16.00 UTC

Euroopa Liit | COVID-19 pandeemia leviku tõkestamise meetmed

Piiravad meetmed on olnud vajalikud viiruse leviku aeglustamiseks ja on juba päästnud kümneid tuhandeid inimesi (²). Aga nende sotsiaalsed ja majanduslikud kulud on suured. Võetud meetmed mõjutavad kodanike vaimset tervist ja sunnivad neid oma igapäevaelu põhjalikult ümber korraldama. Need on põhjustanud majandusele suuri vapustusi ja tugevasti mõjutanud ühtse turu toimimist, sest kõikides sektorites on tegevus peatatud, ühendatus on äärmiselt piiratud ning rahvusvahelisi tarneahelaid ja inimeste liikumisvabadust on otsustavalt kärbitud. Sotsiaal-majandusliku mõju tasakaalustamiseks on seetõttu tarvis avaliku sektori sekkumist nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil (³). Hoolimata võetud meetmetest, on kriisi majanduslik ja sotsiaalne mõju väga tugev, nagu näitavad drastiliselt turuhoiakud ja lühiajaliselt töötaks registreerimise laialdane praktika.

Ehkki tee tagasi tavapärase olukorra juurde saab olema väga pikk, on selge, et pandeemia levikut tõkestavad erakorralised meetmed ei saa igavesti kesta. Meie teadmised viirusest ja haigusest laienevad ning seetõttu peame pidevalt hindama, kas võetud meetmed on ediselt proportsionaalsed. On hädavajalik kavandada järgmist etappi, mil liikmesriigid saavad oma majandusliku ja sotsiaalse elu uuesti käivitada, ent minimeerivad seejuures igasuguse mõju inimeste tervisele ega lase oma tervishoiusüsteemi üle koormata. Selleks on tarvis hästi kooskõlastatud lähenemisviisi nii ELis kui ka kõigis liikmesriikides.

Selline lähenemisviis esitatakse käesolevas tegevuskavas. See tugineb Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskuse (ECDC) ja komisjoni COVID-19 alase nõuandekogu ekspertteadmistele ja nõuannetele ning selles võetakse arvesse paljude liikmesriikide kogemusi ja väljavaateid, aga ka Maaailma Terviseorganisatsiooni (WHO) suuniseid. Tegevuskavas esitatakse liikmesriikide soovitusel, mille eesmärk on aidata säilitada rahvatervist ning kõrvaldada samal ajal järk-järgult pandeemia leviku tõkestamise meetmed, et nad saaksid taastada oma ühiskondliku ja majandusliku elu. Kavaga ei signaleerita, et pandeemia leviku tõkestamise meetmeid saab viivitamata tühistada, vaid püütakse aidata liikmesriikidel oma meetmeid teadlikult valida. Sellega luuakse raamistik ELi tasandi ja piiriülese koordineerimise tagamiseks, ent seejuures

(²) Komisjoni talitused; Seth Flaxman, Swapnil Mishra, Axel Gandy jt, „Estimating the number of infections and the impact of non-pharmaceutical interventions on COVID-19 in 11 European countries“ („Hinnang: nakatumiste arv ja mittetfarmatseutilise sekkumise mõju COVID-19-le 11 Euroopa riigis“), Imperial College London (2020).

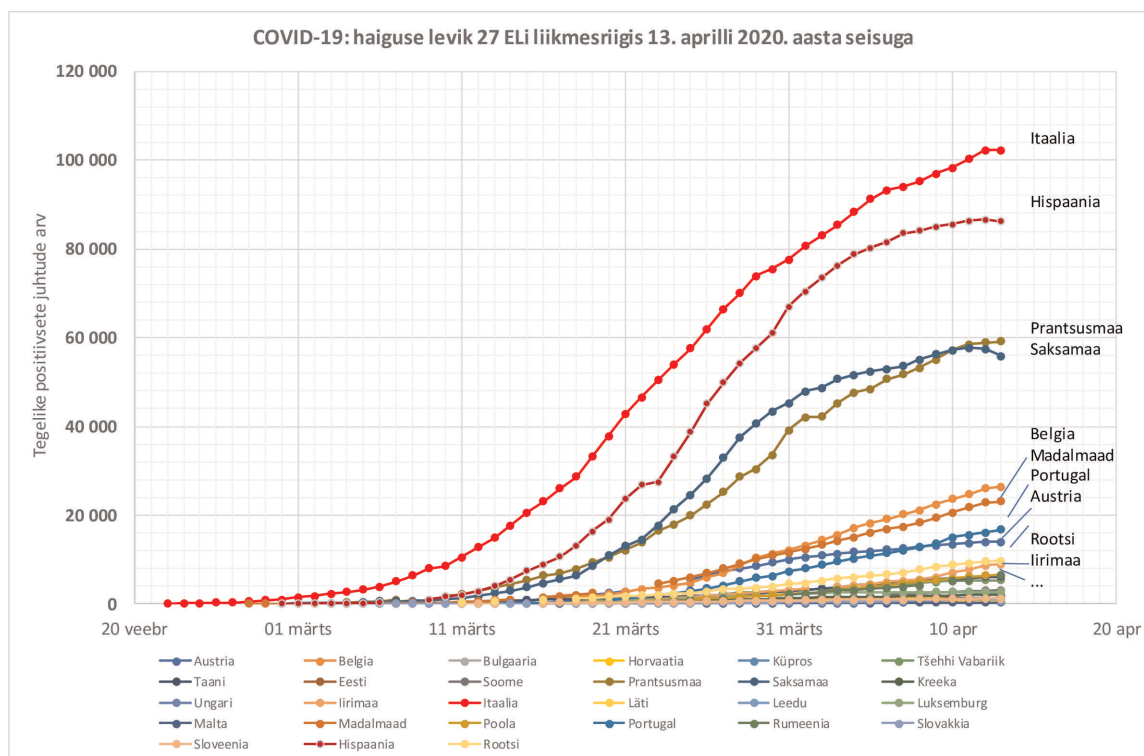
(³) Lisaks eri riikides võetud meetmetele on komisjon kiiresti võtnud meetmeid riikide avaliku sektori kulutuste suurendamiseks. Näiteks on ta kehtestanud riigiabi ajutise raamistiku. Riikide vabadust oma meetmeid valida stimuleerib ka üldise vabastusklausli aktiveerimine ELi eelarvepoliitilises raamistikus. ELi tasandil on komisjon andnud ELi eelarvest majanduslikku ja rahalist toetust ning Euroopa Keskpank on toetanud rahapoliitikat. Selleks et saada ülevaadet koordineeritud majanduslikest meetmetest COVID-19 puhangule reageerimiseks, vt ka komisjoni 13. märtsi 2020. aasta teatis COM(2020) 112 final ja 2. aprilli 2020. aasta teatis COM(2020) 143 final.

aktsepteeritakse iga liikmesriigi eripära. Liikmesriikide otsuseid selle kohta, kus, kuna ja kuidas piiravaid meetmeid tühistada, võivad mõjutada sellised tegurid nagu nende konkreetne epidemioloogiline olukord, territoriaalne korraldus, tervishoiuteenuste korraldus, rahvastiku jaotumine või majandusdünaamika. Tähelepanu tuleb pöörata ka ELi naabruses asuvates riikides valitsevale olukorrale.

2. Ajastamine

Liikmesriikide kehtestatud piiravad meetmed on olnud vajalikud epideemia leviku aeglustamiseks ja tervishoiusüsteemidele avalduva surve leevendamiseks („kövera tasandamine“). Need meetmed põhinevad olemasoleval teabel haiguse epidemioloogia iseärasuste kohta ja nende kehtestamisel on järgitud ettevaatusprintsipi. Need on võimaldanud võita väärtuslikku aega liikmesriikide tervishoiusüsteemide ettevalmistamiseks, selliste hädavajalike toodete nagu isikukaitsevahendite, laboriseadmete ja hingamisaparaatide hankimiseks (ka ELi tasandil) ning vaktsiinide väljatöötamise ja ravivõimaluste uurimiseks tehtava töö alustamiseks.

Valdav teaduslik seisukoht on, et need meetmed on olulised, ning olemasolevad andmed näitavad tõepoolest, et rangete pandeemia leviku tõkestamise meetmete kombinatsioon on aidanud nakatumis- ja suremuskordajaid vähendada (*).

Allikas: Komisjoni talitused. Tegelikke positiivsete juhtude arv võrdub kinnitatud juhtude koguarvuga, millest on lahutatud tervenemis- ja surmajuhtumid.

Haigusjuhtude täieliku mõju hindamiseks on vaja rohkem aega, sest arvesse tuleb võtta viiruse peiteaega, haiguse ja haiglaravi kestust, haigusjuhtudest teatamist, testimise ulatuse erinevusi ja haiguse edasist levikut, mis võib toimuda juhul, kui karantiinis ollakse koos pereliikmetega.

Pandeemia levikut tõkestavad meetmed on olnud jõus juba nädalaid ja nüüd tekib loomulikult küsimus, kuna ja kuidas neid meetmeid lõpvennada.

(*) Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskus (ECDC), „Coronavirus disease 2019 (COVID-19) in the EU/EEA and the UK – eighth update“ („Koroonaviirushaigus-19 (COVID-19) ELis/EMPis ja Ühendkuningriigis – kaheksas ajakohastatud väljaanne“), 8. aprill 2020, <https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/covid-19-rapid-risk-assessment-coronavirus-disease-2019-eighth-update-8-april-2020.pdf>.

Epidemioloogide hulgas valitseb laialdane arusaam, et viirus levib edasi isegi tõkestavate meetmete kehtimise ajal ja karantiini järkjärguline lõdvendamine viib seega vältimatult uute juhtude arvu suurenemiseni. Viiruse levikut tuleb seetõttu pidevalt ja põhjalikult jälgida ning vajaduse korral tuleb olla valmis meetmeid kohandama ja uuesti kasutusele võtma. Samuti on ilmne, et ühiskond peab elama koos viirusega seni, kui on välja töötatud vajalik vaktsiin või ravi. Seda arvestades on väga oluline suhelda kodanikega selgelt ja õigeaegselt ning tagada nende jaoks läbipaistvus. Samuti on oluline pidada järjekindlalt dialoogi sotsiaalpartneritega.

On selge, et pandeemia leviku tõkestamise meetmete kõrvaldamise tingimused ja kriteeriumid sõltuvad suuresti aja jooksul saadavatest andmetest, eelkõige andmetest viiruse edasikandumise taseme kohta mõjutatud piirkondades, elanikkonnas viiruse suhtes tekkiva immuunsuse arengu ja kestuse kohta ning selle kohta, kuidas mõjutab haigus eri vanuserühmi. Usaldusväärsed andmed vähendavad ohtu, et otsused tehakse valede eelduste või puuduliku teabe põhjal, mille põhjuseks võivad olla näiteks viivitused haigusjuhtudest teatamisel või siis sümptomiteta või kergete sümptomitega nakatunute testimata jätmine. Käesolevas tegevuskavas esitatavad soovitusel põhinevad praegu kättesaadavatel teaduslikel andmetel. Neid tuleks muuta, kui ilmneb uusi tõendeid, kui riikide andmeid saab omavahel paremini võrrelda ja kui mõõtmismeetodid on paremini ühtlustatud.

3. Kriteeriumid

Pandeemia leviku tõkestamise meetmete lõdvendamise alustamiseks sobiliku ajahetke hindamisel tuleb aluseks võtta kolme liiki kriteeriumid.

1. Epidemioloogilised kriteeriumid, mis näitavad, et haiguse levik on püsivalt märkimisväärselt vähenenud ja stabiliseerunud. See võib näiteks avalduda uute nakatumiste arvu ning haiglaravi saavate ja intensiivravi patsientide arvu pidevas vähenemises.
2. Tervishoiusüsteemi piisav suutlikkus, võttes näiteks arvesse intensiivraviüksuste hõivemäära, haiglavoodite piisavat arvu, intensiivraviüksustes vajaminevate ravimite kättesaadavust, seadmevarude taastamise võimet, hooldusteenuste kättesaadavust (eelkõige haavatavate rühmade jaoks), esmatasandi tervishoiustruktuuride haaret, aga ka sellise piisava personali olemasolu, kellel on vajalikud oskused haiglast lahkuvat või kodus ravitavate patsientide hooldamiseks ning karantiini lõpetamiseks vajalike meetmete võtmiseks (näiteks testimiseks). See kriteerium on väga oluline, sest näitab, et eri riikide tervishoiusüsteemid on pärast piiravate meetmete kõrvaldamist võimelised haigusjuhtumite arvu suurenemisega toime tulema. Samal ajal peavad haiglad üha tõenäolisemalt hakkama saama kuhjuvate plaaniliste operatsioonidega, mis on olnud pandeemia haripunkti ajal ajutiselt edasi lükatud. Selleks peaksid liikmesriikide tervishoiusüsteemid olema COVID-19 ohjamise kõrval piisavalt taastanud oma üldise suutlikkuse.
3. Piisav järelevalvesuutlikkus, sealhulgas laiaulatuslik testimissuutlikkus nakatunute avastamiseks ja viiruse leviku jälgimiseks, samuti haigestunutega kokku puutunud isikute kindlakstegemiseks, ning võimalused inimesi uue haiguspuhangu tekkimise ja edasise leviku korral isoleerida. Konkreetselt COVID-19 puhul kinnitust leidnud antikehade tuvastamise suutlikkus aitaks saada täiendavaid andmeid selle kohta, kui suur osa elanikkonnast on haigusest edukalt paranenud ja selle suhtes võimaliku immuunsuse omandanud.

Liikmesriigid võivad olenevalt oma struktuuridest ise otsustada, millisel tasemel tuleks eespool loetletud kriteeriumide järgimist hinnata.

4. Põhimõtted

COVID-19 puhangu tõttu kehtestatud meetmetest kooskõlastatud loobumine on Euroopa ühistes huvides. See puudutab kõiki liikmesriike, kuigi erineval määral. Viiruse levikut ei saa piirata ainult ühes riigis ja teistest eraldi võetavad meetmed on paratamatult vähem tõhusad. Viiruse tõkestamise meetmed ja nende järkjärguline leevendamine ei mõjuta mitte ainult rahvatervist, vaid ka väga integreeritud väärtusahelaid, samuti riigisiseseid ja rahvusvahelisi transpordisüsteeme, mida on vaja inimeste, kaupade ja teenuste vabaks liikumiseks. Seetõttu tuleks nende meetmete kõrvaldamisel pidada silmas ühtse turu integreeritust. Kuigi ajastus ja konkreetsed üksikasjad on liikmesriigiti erinevad, on oluline ühise raamistiku olemasolu.

EL ja selle liikmesriigid peaksid juhinduma kolmest põhimõttest.

1. Meetmed peaksid olema teaduspõhised ja nende keskmes peab olema rahvatervise kaitse: piiravate meetmete lõpetamise otsus on mitmemõõtmeline poliitiline otsus, mis hõlmab nii rahvatervise huve kui ka muude sotsiaalsete ja majanduslike mõjude tasakaalustamist. Küll aga peaks rahvatervise kaitse jääma lühikeses ja pikas perspektiivis liikmesriikide otsuste peamiseks eesmärgiks. Olemasolevad teaduslikud tõendid peavad andma liikmesriikidele otsuste tegemiseks võimalikult palju teavet ning liikmesriigid peaksid olema valmis oma lähenemisviisid läbi vaatama, kui kättesaadavaks saab rohkem teaduslikke tõendeid.
2. Meetmeid tuleks liikmesriikide vahel koordineerida: koordineerimatus piiravate meetmete kaotamisel võib avaldada negatiivset mõju kõigile liikmesriikidele ja tekitada poliitilist pinget. Kuigi kõigile sobivat ühtset lähenemisviisi ei ole olemas, peaksid liikmesriigid teavitama üksteist ja komisjoni õigeaegselt terviseohutuse komitee kaudu, enne kui nad teatavad meetmete lõpetamisest, ja võtma arvesse nende seisukohad. Teabevahetus ja arutelu peaksid toimuma kriisidele poliitilist reageerimist käsitleva ELi integreeritud korra raames.
3. Liikmesriikide vastastikune austus ja solidaarsus on endiselt väga olulised: peamine edutegur selles etapis on üksteise tugevatele külgedele tuginemine. Mitte kõik tervishoiusüsteemid ei ole ühesuguse surve all. On hulgaliselt teadmisi, mida tuleb jagada spetsialistide ja liikmesriikide vahel, ning kriisi ajal on oluline üksteist vastastikku abistada. Kuigi pandeemia alguses pandi liikmesriikidevaheline koostöö ja solidaarsus proovile, on viimastel nädalatel kogu ELis üha rohkem näiteid solidaarsusest, näiteks intensiivravi vajavate patsientide ravi teistes liikmesriikides või arstide ja õdede ning kaitseülikondade, -maskide ja ventilaatorite saatmine teistesse riikidesse. 17 liikmesriiki on seni korraldanud lende, mida on toetatud ja rahastatud liidu elanikkonnakaitse mehhanismi kaudu, et tuua koju tagasi välismaal lõksu jäänud eri rahvusest Euroopa kodanikke. Arstid jagavad spetsiaalse ELi veebiplatvormi kaudu COVID-19 patsientide ravimise kogemusi. See on õige lähenemisviis ja seda tuleks jätkata ⁽⁷⁾. See aitab ELi tasandil kaasa täiendavate solidaarsusmeetmete võtmisele, et toetada teatavaid liikmesriike ja piirkondi, kes vajavad seda pandeemiast ülesaamiseks või keda järgnev majanduskriis mõjutab teistest rohkem ⁽⁸⁾.

5. Kaasnevad meetmed

Pandeemia levikut tõkestavate meetmete edukaks kõrvaldamiseks on vaja võtta kõigile liikmesriikidele sobilikke erinevaid lisameetmeid. EL tegutseb nende meetmete toetamise nimel.

1. Andmete kogumine ja usaldusväärse teavitamissüsteemi väljaarendamine: meetmete lõpetamise paremaks haldamiseks on oluline, et tervishoiuasutused koguksid ja jagaksid ühtlustatud viisil riiklikke ja piirkondlikke andmeid viiruse leviku, nakatunud ja paranenud isikute näitajate ning nende võimalike otsekontaktide kohta. Samal ajal on üha rohkem tõendeid selle kohta, et suur hulk inimesi võib olla COVID-19 sümptomiteta kandjad või et neil võivad olla ainult vähesed sümptomid ning tervishoiuametkondadele teatatud juhtumite arv võib kujutada endast üksnes jäämäe tippu. Endiselt on palju teadmatust. Seega kasutatakse matemaatilisi mudeleid COVID-19 leviku mõistmiseks ning liikmesriikides kehtestatud erinevate isoleerimismeetmete võimaliku mõju prognoosimiseks ja hindamiseks. Sotsiaalmeedia ja mobiilsideoperaatorid saavad pakkuda hulgaliselt andmeid liikuvuse ja sotsiaalse suhtluse kohta, samuti vabatahtlikke teateid kergemate haigusjuhtude kohta (nt osalusel põhineva järelevalve kaudu) ja/või kaudseid varaseid teateid haiguse leviku kohta (nt otsingud/postitused ebatavaliste sümptomite kohta). Kui sellised andmed

⁽⁷⁾ Sellega seoses võttis komisjon 3. aprillil vastu tervishoiualase piiriülese koostöö valdkonnas antava ELi erakorralise abi korraldamise juhised (C(2020) 2153 final). Nende eesmärk on hõlbustada liikmesriikide koostööd, et abistada intensiivravi vajavaid patsiente, kasutades haiglate vaba voodiruumi (ja tervishoiutöötajaid), et pakkuda leevendust ülekoormatud tervishoiuasutustele abi vajavates liikmesriikides, kui see ei sea ohtu abistavate liikmesriikide tervishoiusüsteemide toimimist.

⁽⁸⁾ Näiteks Euroopa töötusedasikindlustuse skeem, mille kohta tegi komisjon ettepaneku 2. aprillil (COM(2020) 139 final), toetab töötajaid ja kaitseb neid, kes on kriisi ajal töö kaotanud, vähendades samas praegustes oludes survet riikide rahandusele.

koondatakse ja neid kasutatakse anonüümselt ja agregeeritult kooskõlas ELi andmekaitse- ja eraelu puutumatuse eeskirjadega, võivad need aidata parandada pandeemia modelleerimise ja prognoosimise kvaliteeti ELi tasandil. Teadusuuringute Ühiskeskus (JRC) ja Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskus (ECDC) võivad andmete kogumise ja modelleerimise tsentraliseerida.

2. Haigestunutega kokku puutunud isikute kindlakstegemise ja hoiatamise raamistiku loomine, kasutades selleks isikuandmete kaitse põhimõtteid järgivaid mobiilirakendusi: mobiilirakendused, mis hoiatavad kodanikke positiivse COVID-19 testitulemuse saanud isikuga kokkupuutest tuleneva suurenenud ohu eest, on eriti olulised pandeemia leviku tõkestamise meetmete lõpetamise etapis, kui nakkusoht suureneb, sest üha rohkem inimesi puutub üksteisega kokku. Nagu on kogenud teised COVID-19 pandeemiaga tegelevad riigid, võivad need rakendused aidata katkestada nakkusahelaid ja vähendada viiruse edasikandumise ohtu. Seega peaksid need olema liikmesriikide kehtestatud strateegiate oluline osa, täiendades muid meetmeid, nagu suurem testimisvõimekus. Selliste mobiilirakenduste kasutamine peaks olema üksikisikute jaoks vabatahtlik, põhinema kasutajate nõusolekul ning järgima täielikult Euroopa eraelu puutumatuse ja isikuandmete kaitse eeskirju. Jälgimiskenduste kasutamisel peaks kasutajatel säilima kontroll oma andmete üle. Riiklikud tervishoiuametkonnad tuleks kaasata süsteemi kavandamisse. Mobiilseadmete läheduse jälgimine peaks olema lubatud ainult anonüümselt ja agregeeritult, ilma kodanike jälgimiseta, ning võimalike nakatunud isikute nimesid ei tohiks teistele kasutajatele avaldada. Mobiilituvastus- ja hoiatusrakenduste suhtes tuleks kohaldada rangeid läbipaistvuspõhiseid ning need tuleks deaktiveerida kohe, kui COVID-19 kriis on lõppenud ja kõik allesjäänud andmed on kustutatud. Võttes arvesse võrgustiku mõju, võimaldaks üleeuroopalise rakenduse laialdane kasutuselevõtt või vähemalt selliste rakenduste koostalitlusvõime ja tulemuste jagamine asjaomaseid inimesi tõhusamalt hoiatada ja võtta tõhusamaid rahvatervise poliitika järelmeetmeid. Komisjon võttis 8. aprillil 2020 vastu soovitusel, ⁽⁷⁾ millega kehtestatakse protsess, mille raames saaksid liikmesriigid välja töötada ühise Euroopa lähenemisviisi (nn meetmekogum) selliste digitaalsete vahendite kasutamise kohta, mis võimaldavad kodanikel võtta tõhusaid ja sihipäraseid suhtlemisdistsantsi hoidmise meetmeid ⁽⁸⁾. Seda ühist lähenemisviisi täiendavad komisjoni juhised, milles täpsustatakse asjakohaseid eraelu puutumatuse ja andmekaitse põhimõtteid. Usaldus nende rakenduste vastu ning nende kasutamisel eraelu puutumatuse ja andmekaitse austamine on nende edukuse ja tõhususe seisukohast ülilolulised.
3. Testimissuutlikkuse suurendamine ja testimismeetodite ühtlustamine: vaktsiini puudumisel tuleb elanikkonda nakkuse eest võimalikult palju kaitsta. Seetõttu on pandeemiaga võitlemiseks väga oluline kiireid ja usaldusväärseid tulemusi andva ulatusliku testimise kättesaadavus ning samuti on see eeltingimus suhtlemisdistsantsi hoidmiseks võetavate meetmete kõrvaldamiseks tulevikus (ning see on oluline ka isikute kindlakstegemise rakenduste tõhususe jaoks, nagu eespool kirjeldatud).

Testimise parandamiseks liikmesriikides on vaja kolmeosalist tegevuskava:

- a) COVID-19 püsiva diagnoosimissuutlikkuse arendamine ja suurendamine haiglates ning esmatasandi ja kohalike hooldusstruktuuride ja detsentraliseeritud testimisrajatiste kaudu. Diagnoosivõimalused peaksid olema kättesaadavad kõikidele riskirühmadele ja haavatavate isikute hooldajatele, samuti sümptomaatilistele inimestele või neile, kes puutuvad tihedalt kokku kinnitatud haigusjuhtudega.
- b) Asjakohaste testimiskavade koostamine, täpsustades, millised testid (või nende kombinatsioonid) tuleks teha millises etapis ning keda tuleks testida eelisjärjekorras (näiteks tervishoiutöötajad, tööle naasvad inimesed, eakad hooldusasutustes jne). Kasutatavad testid peaksid olema vastuvõetava kvaliteediga ja neid tuleks teha nii, et testiandmed oleksid liikmesriikides ja nende vahel vastastikku tunnustatud. Sellise strateegia osaks on seroloogiliste uuringute kasutuselevõtt elanikkonna omandatud immuunsuse hindamiseks.
- c) Enesetestimiskomplektide kasutamist võiks kaaluda pärast nende nõuetekohast hindamist ja nende usaldusväärsuse tagamist. Avalik kontaktpunkt, mis suhtleb ja annab juhiseid nende kasutamise ja selle kohta, kuidas seejärel tegutseda, võimaldaks COVID-19 sümptomitega isikuid individuaalselt testida, vältides samas teiste nakatamist. Need meetmed vähendaksid survet tervishoiusüsteemidele.

⁽⁷⁾ 8. aprilli 2020. aasta soovitus liidu ühise meetmekogumi kohta, mis võimaldab kasutada tehnoloogiat ja andmeid COVID-19 kriisi vastu võitlemiseks ja kriisist väljumiseks, eelkõige seoses mobiilirakendustega ja anonüümitud liikuvusandmete kasutamisega (C(2020) 2296 final).

⁽⁸⁾ Komisjon on teadlik Euroopa konsortsiumide loodud lahendustest, nagu üleeuroopaline privaatsust tagav distantsi jälgimine (Pan-European Privacy-Preserving Proximity Tracing) (<https://www.pepp-pt.org/>).

Testimismeetodite ühtlustamine on selle lähenemisviisi oluline osa ja nõuab kogemuste vahetamist, et saavutada võrreldavad tulemused kogu ELis ja liikmesriikide piirkondades. Komisjon esitab suunised erinevate COVID-19 testide ja nende näitajate kohta, tuginedes konsultatsioonile ECDCga, kes on käsitlenud testimist oma regulaarselt ajakohastatavas riskihinnangus. Jätkatakse tööd selle nimel, et ühtlustada testimise tulemuslikkust käsitlevaid lähenemisviise ELi tasandil. Komisjon hõlbustab kõigi asjakohaste teadusuuringute tegemist ja tegutseb ühtse kontaktpunktina, et teha uued andmed ja tulemused liikmesriikidele ja teadlastele kättesaadavaks. Koostöös liikmesriikidega ja konsulteerides ECDCga, loob komisjon kogu liidus COVID-19 referentlaborite võrgustiku koos tugiplatvormiga.

4. Tervishoiusüsteemide suutlikkuse ja vastupidavuse suurendamine: pandeemia leviku tõkestamise teatavate meetmete järkjärgulise kõrvaldamisega kaasnevad vältimatult uued nakkusjuhtumid. Seetõttu on väga oluline, et tervishoiusüsteemid ja vajaduse korral eelkõige haiglad saaksid pakkuda uutele COVID-19ga patsientidele vajalikku ravi. Üleminekuperioodil on tervishoiusüsteemide vastupidavuse jaoks otsustava tähtsusega haiglate piisav suutlikkus ja hea esmatasandi tervishoid, tervishoiusüsteemi rahastamisvõime kaitse, hea väljaõppega ja taastunud tervishoiutöötajad ning kõigi juurdepääs tervishoiule. Komisjon on võtnud kasutusele ELi eelarvevahendid, et anda lisaressursse, sealhulgas töötajaid, et toetada tervishoiusüsteeme COVID-19 kriisiga toimetulekul ja päästa seega elusid ⁽⁹⁾.
5. Meditsiini- ja isikukaitsevahendite varu suurendamise jätkamine: COVID-19 kriisi tõttu on järsult kasvanud nõudlus selliste meditsiini- ja isikukaitsevahendite järele nagu hingamisaparaadid, testikomplektid ja maskid. Pakkumine ei suuda aga alati nõudlusele vastata. Seetõttu valitses kriisi esimestel nädalatel konkurents riiklike, piirkondlike ja ELi tasandil ühiselt korraldatud hangete vahel, esinesid häired tarneahelates, sealhulgas ekspordipiirangud, ja puudus teave eri liikmesriikide vajaduste kohta. Elutähtsad tooted ei jõua sihtkohta või jõuavad kohale märkimisväärsel viivitusega. Liikmesriikide ja rahvusvaheliste partnerite vaheline konkurents on toonud kaasa olulise hinnatõusu. See on näidanud, kui oluline on koordineerimine, et tagada kõikjal ELis piisavad varud. Komisjon teeb liikmesriikidega asjakohast koostööd ⁽¹⁰⁾. Olemasolevate isikukaitsevahendite kõige tulemuslikum kasutamine peaks lähtuma värskeimatest teadmistest ja nõuannetest ⁽¹¹⁾.

Meditsiiniseadmeid – nagu hingamisaparaadid – hindab ja sertifitseerib tavaliselt riikliku tasandi teavitatud asutus vastavushindamise või enesertifitseerimise teel. Selleks võib kuluda mitu kuud. Komisjon kutsub teavitatud asutusi üles prioriseerima COVID-19 vastu võitlemisel hädavajalikke meditsiinivahendeid, tuginedes liikmesriikidega kokku lepitud loetelule.

⁽⁹⁾ Komisjon on võtnud sellega seoses kasutusele erakorralise toetuse rahastamisvahendi. See on ELi üldine kriisiga toimetuleku vahend, mille aluseks on solidaarsuse põhimõte, mis võimaldab enneolematut, kiiret, paindlikku ja otsest toetust. Lisaks pakub koroonaviiruse reageerimise investeerimisalgatus liikmesriikidele rahalist toetust, et nad saaksid võtta meetmeid tervishoiusüsteemide surve leevendamiseks ja vastupidavuse suurendamiseks, et parandada tervishoiusüsteemide kriisile reageerimise võimet.

⁽¹⁰⁾ Komisjon teeb liikmesriikidega koostööd, et kaotada ELi-sisesed ekspordikeelud või piirangud kooskõlas Euroopa Ülemkogu järeldusega, et „isikukaitsevahendite ekspordiloo otsuse vastuvõtmine peaks viima igasuguses vormis sisemiste keeldude ja piirangute täieliku ja tegeliku kaotamiseni“. Ta on loonud meditsiinivahendite teabevõrgustiku, mis hõlbustab olemasolevate varude, sealhulgas testikomplektide arvu kindlakstegemist ja nende pakkumise vastavusse viimist liikmesriikide nõudlusega. Samuti tehakse koostööd tööstusharuga, et suurendada olemasolevate tootjate tootmismahtu, lihtsustada importi ja võtta kasutusele alternatiivsed vahendid tootmise viisid. Komisjon loob teabesüsteemi, mille vahendusel saavad liikmesriigid täpsustada oma vajadust meditsiinivahendite järele ja mis hõlmab ka geograafilist kaardistamist. Isikukaitsevahendite valdkonnas uute turule sisenejate toetamiseks annab komisjon suuniseid. Turuosalistega jagatakse teavet vastavushindamisasutuste kättesaadavuse ja suutlikkuse kohta. Lisaks tseentraliseerib komisjon meditsiinivahendite erakorraliste varude soetamist rescEU kaudu. Komisjon on koos liikmesriikidega jõupingutusi juba suurendanud, kuulutades välja ühishanked mitmesuguste meditsiinitarvete, sealhulgas testikomplektide hankimiseks. Lisaks avaldas ta 1. aprillil 2020 suunised selle kohta, millised võimalused ja paindlikkus on ELi riigihangete raamistikus olemas kriisiga toimetulekuks vajalike asjade, teenuste ja tööde ostmiseks (C(2020) 2078). Peale selle võttis ta 8. aprillil 2020 vastu ajutise raamistiku ettevõtjate koostööga seotud konkurentsiküsimuste hindamiseks COVID-19 puhangust tingitud hädaolukordades, et tagada nappide esmatähtsate toodete ja teenuste pakkumine ja asjakohane jaotamine COVID-19 puhangu ajal (C(2020) 3200). Ta võttis samal päeval vastu ka suunised optimaalse ja mõistliku ravimitega varustamise kohta, et vältida nende nappust COVID-19 puhangu ajal (C(2020) 2272 final).

⁽¹¹⁾ Selles kontekstis võttis ECDC 8. aprillil 2020 vastu nõuanded, kuidas vähendada kaitsemaskide kasutamise abil COVID-19 levitamist inimeste poolt, kes on potentsiaalselt sümptomiteta või kellel ei ole sümptomid veel tekkinud:
<https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/using-face-masks-community-reducing-covid-19-transmission>

Mis puudutab meditsiiniseadmete ja isikukaitsevahendite ohutuse ja toimivuse hindamist, siis riiklikud ametiasutused peaksid jagama parimaid tavaid ja püüdma jõuda ühiste lähenemisviiside küsimuses konsensusele, saades vajaduse korral abi teavitatud asutustelt. Liikmesriigid peaksid looma ühtse kontaktpunkti kõigi isikukaitsevahendite ja meditsiiniseadmetega seotud küsimuste jaoks, et viia kokku testimisasutused ja asjaomased turujärelevalveasutused.

Selleks et vahendeid ja ravimeid oleks pandeemia leviku tõkestamise meetmete kaotamiseks piisavalt, võib mõnes ökosüsteemis olla vaja tihedamat ettevõtjate- ja ka konkurentidevahelist koostööd kui tavaliselt lubatud. Komisjon annab praegu ja edaspidi vastavalt vajadusele konkurentsiküsimusi käsitlevaid suuniseid ning toetab ettevõtjatevahelist koostööd ökosüsteemides, et kõrvaldada selliste kaupade ja teenuste nappus, mida on vaja tõkestusmeetmete järkjärguliseks kaotamiseks. Lisaks tagavad komisjon ja liikmesriikide konkurentsiasutused Euroopa konkurentsivõrgustiku kaudu oma täitemeetmete abil kõnealuste suuniste ühtse kohaldamise.

6. Ohutu ja tulemusliku vaktsiini väljatöötamine on äärmiselt oluline, et aidata lõpetada COVID-19 pandeemia. Seepärast on väga tähtis, et vaktsiin töötataks välja ja võetaks kasutusele kiiresti. Komisjon kaasab lisavahendeid vaktsiini väljatöötamiseks vajalike teadusuuringute jaoks. Lähtudes praegu olemasolevast teabest ja varem vaktsiinide väljatöötamiseks kulunud ajast, leiab Euroopa Raviamet, et võib mööduda aasta, enne kui vaktsiin COVID-19 vastu on valmis heakskiitmiseks ning piisavas koguses kättesaadav, et võimaldada selle laialdast ja ohutut kasutamist. Komisjon lihtsustab koostöös Euroopa Raviametiga vajalikke regulatiivseid samme kliinilistest uuringutest müügilubadeni, et tagada kiirem protsess ja samal ajal ohutus. Ta suunab teadusringkondi ja tööstusharu, et nad ühendaksid ulatuslikes kliinilistes uuringutes oma jõud, ja uurib, kuidas toetada vaktsiinide tootmise kiirendamist keskpikas perspektiivis. Komisjoni tegevuse aluseks hakkavad olema ühishanked ja võrdne juurdepääs vaktsiinidele, kui need on kättesaadavad. Rahvusvahelisel tasandil edendatakse koostööd, eelkõige vaktsiinile juurdepääsu soodustamisel.
7. Kui töötatakse välja ohutud ja tulemuslikud ravimeetodid ja ravimid, muu hulgas andes uue kasutusotstarbe olemasolevatele ravimitele, mida praegu on luba kasutada muude haiguste ja seisundite raviks, võib see piirata lähikuudel viiruse mõju inimeste tervisele ja aidata majandusel ja ühiskonnal varem taastuda. EL rahastab juurdepääsu superandmetöötluse ja tehisintellekti alasele oskusteabele, et kiirendada võimalike aktiivsete molekulide kindlakstegemist olemasolevates ravimites ja ühendites. Kõnealuste ravimeetodite kliinilised uuringud on alanud ja nagu ka vaktsiinide puhul valmistavad komisjon ja Euroopa Raviamet ette kliinilistest uuringutest kuni müügiloo saamiseni vajalike regulatiivsete sammude kiirendamist. Eelistada tuleb ulatuslikke, võimalikult palju Euroopa tasandil tehtavaid kliinilisi uuringuid, sest neid on vaja nõutavate usaldusväärsete andmete saamiseks. Võimaliku COVID-19 ravi suuremahuliseks ostmiseks korraldatavate ühishangete ettevalmistamine on lõppetapis.

6. Soovitused

Tuginedes Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskuse (ECDC) ja COVID-19 alase nõuandekogu teaduslikele nõuannetele, on komisjon töötanud liikmesriikidele välja soovitused viiruse leviku tõkestamise meetmete järkjärguliseks kaotamiseks.

1. Tegevus peab olema järkjärguline, kuna meetmed lõpetatakse eri etappides ja etappide vahele tuleks jätta piisavalt aega (nt üks kuu), sest nende kaotamise mõju saab hinnata ainult aja jooksul.
2. Üldmeetmed tuleks järk-järgult asendada sihipärastega. See võimaldaks ühiskondadel järk-järgult jõuda tagasi tavaolukorda, kaitstes ELi elanikkonda jätkuvalt viiruse eest. Näiteks:
 - a) kõige haavatavamaid rühmi tuleks kaitsta kauem: kuigi põhjalikud andmed veel puuduvad, näitavad tõendid, et eakad ja kroonilisi haigusi põdevad inimesed on suuremas ohus. Veel üks võimalik riskirühm on vaimuhaigusega inimesed. Tuleks ette näha meetmed, et jätkata nende kaitsmist, kaotades samal ajal teistele rühmadele kehtestatud piirangud;

- b) diagnoosi saanud või kergete sümptomitega inimesed peavad jääma karantiini ja neid tuleb asjakohaselt ravida: see aitab katkestada nakkusahelaid ja piirata haiguse levikut. Komisjon teeb Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskusele ülesandeks karantiini lõpetamise kriteeriume käsitlevate suuniste korrapärase ajakohastamise ⁽¹²⁾;
- c) praegusi üldisi keelavaid meetmeid peaksid asendama ohutud alternatiivid: see võimaldab keskenduda ohuallikatele, hõlbustades samal ajal vajaliku majandustegevuse järkjärgulist taastamist (nt transpordisõlmede ja sõidukite, kaupluste ja töökohtade intensiivsem ja korrapärane puhastamine ja desinfitseerimine teenuste täieliku keelustamise asemel ning asjakohaste meetmete või seadmete pakkumine töötajate või klientide kaitseks);
- d) eriolukorrad, mil valitsustel on erandlikud erakorralised volitused, tuleks asendada valitsuste sihhipärasema sekkumisega, mis oleks kooskõlas riigi põhiseadusliku korraga. See tagab demokraatliku vastutuse võetud meetmete suhtes, nende läbipaistvuse ning nende laialdase aktsepteerimise üldsuse poolt, samuti tagab see põhiõigused ja õigusriigi põhimõtte austamise.
3. Meetmete kõrvaldamist tuleks alustada kohaliku mõjuga meetmetest ning seejärel tuleks seda järk-järgult laiendada suurema geograafilise ulatusega meetmetele, võttes arvesse riiklikke eripärasid. See võimaldaks võtta tõhusamaid meetmeid, mis oleksid vajaduse korral kohandatud kohalikele oludele, ning kehtestada vajaduse korral, kui tekib palju uusi juhtumeid, uued piirangud (nt võtta kasutusele sanitaartsoon). Selline lähenemisviis võimaldaks kõigepealt lõdvendada neid meetmeid, mis mõjutavad inimeste elu otsesemalt. See võimaldaks liikmesriikidel võtta paremini arvesse COVID-19 leviku piirkondlikke erinevusi oma territooriumil.
4. Meie sise- ja välispiiride avamiseks on vaja järkjärgulist lähenemisviisi, mille tulemusel lõpuks taastuks Schengeni ala normaalne toimimine.
- a) Liidusisene piirikontroll tuleks kõrvaldada kooskõlastatud viisil. Komisjon on teinud liikmesriikidega pidevalt koostööd, et piirata sisepiiridel piirikontrolli taaskehtestamise mõju siseturu toimimisele ja vabale liikumisele ⁽¹³⁾. Samuti teeb komisjon kõik endast oleneva, et minimeerida praeguse olukorra mõju transpordisektorile, sealhulgas ettevõtjatele ja reisijatele ⁽¹⁴⁾. Praegu kohaldatavad reisipiirangud ja piirikontroll tuleks kaotada, kui piiriäärsete piirkondade epidemioloogiline olukord on piisavalt ühtlustunud ning suhtlusdistsantsi hoidmise eeskirju kohaldatakse laialdaselt ja vastutustundlikult. Piiride järkjärgulisel taasavamisel tuleks eelistada piiriüleseid ja hooajatöötajaid ning vältida tuleks ELi liikuvate töötajate diskrimineerimist. Selle lihtsustamiseks peaksid naaberliikmesriigid koostöös komisjoniga olema omavahel tihedas kontaktis. Üleminekuetapis tuleks tugevdada jõupingutusi takistusteta kaubavoo säilitamiseks ja tarneahelate kindlustamiseks. Kõigepealt tuleks lõdvendada liikumispiiranguid piirkondade vahel, kus viirus levib suhteliselt vähe. Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskus haldab koostöös liikmesriikidega selliste valdkondade loetelu. Komisjon esitab ka üksikasjalikumad suunised selle kohta, kuidas järk-järgult taastada transporditeenused, ühenduvus ja vaba liikumine nii kiiresti, kui rahvatervise olukord seda võimaldab, pidades silmas ka suviste puhkusereiside kavandamist.
- b) Välispiiri taasavamine ja ELi mittekuuluvate riikide elanike pääs ELi peaks toimuma teises etapis ning arvesse tuleks võtta viiruse levikut väljaspool ELi ja selle taassissetoomise ohtu. Selleks et kaitsta ELi liikmesriikide ja Schengeni lepinguga ühinenud riikide võetud suhtlemisdistsantsi hoidmise meetmeid, tuleb pidevalt läbi vaadata vajadus piirata mittehädavajalikku reisimist ELi ⁽¹⁵⁾.

⁽¹²⁾ ECDC, „Guidance for discharge and end isolation in the wide community transmission of COVID-19“ – esimene ajakohastamine, 8. aprill 2020, <https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/covid-19-guidance-discharge-and-ending-isolation-first%20update.pdf>.

⁽¹³⁾ Komisjon on välja andnud COVID-19 puhangu ajal töötajate vaba liikumise õiguse kasutamist käsitlevad suunised (C(2020) 2051 final).

⁽¹⁴⁾ Komisjon on juba teinud ettepaneku paindlikumalt kohaldada lennuettevõtjate suhtes kehtivaid teenindusaegade kasutamise eeskirju (Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. märtsi 2020. aasta määrus (EL) 2020/459, millega muudetakse nõukogu määrust (EMÜ) nr 95/93 ühenduse lennujaamades teenindusaegade jaotamise ühiste eeskirjade kohta) ning võtnud vastu suunised rohelistele koridoridele (C(2020) 1897 final) ja kaubavedude kohta, et hõlbustada kaupade vaba liikumist ELis (C(2020) 2010 final). Komisjon on vastu võtnud ka suunised reisijate õiguste kohta (C(2020) 1830 final) ning meremeeste, reisijate ja muude isikute kohta laeva pardal (C(2020) 3100 final).

⁽¹⁵⁾ Komisjon võttis 30. märtsil vastu suunised mittehädavajaliku ELi reisimise ajutise piiramise kohta (C(2020) 2050 final). 8. aprillil võttis komisjon vastu teatise Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule ja nõukogule mittehädavajaliku ELi reisimise ajutise piirangu kohaldamise hindamise kohta (COM(2020)148).

5. Tuleks järk-järgult taastada majandustegevus, tagades et ametiasutused ja ettevõtted saavad tegevuse ohutul viisil taas alustamisega piisavalt kohaneda. On mitmeid mudeleid (vähese inimestevahelise kontaktiga töökohad, kaugtööks sobivad töökohad, majanduslik tähtsus, vahetustega töökohad jne), kuid kogu elanikkond ei peaks ühel ajal tööle tagasi pöörduma, esialgu tuleks keskenduda vähem ohustatud rühmadele ja sektoritele, mis on olulised majandustegevuse hõlbustamiseks (nt transport). Kuna suhtlusdistanti hoidmine peaks jääma suures osas kehtima, tuleks jätkata kaugtöö soodustamist. Töökohal tuleks jälgida pandeemiast tulenevaid töötervishoiu ja tööohutuse eeskirju.

Komisjon loob kiirhoiatusfunktsiooni, et teha kindlaks tarne- ja väärtusahela häired, tuginedes muu hulgas olemasolevatele võrgustikele, nagu Euroopa ettevõtlusvõrgustik (EEN), klastrid, kaubanduskojad ja kutseliidud, VKEde saadikud ning muud osalejad, nagu Euroopa tasandi sotsiaalpartnerid. Viiruse leviku tõkestamise meetmete ebaühtlasest tühistamisest (ELis või väljaspool ELi), ettevõtete pankrotistumisest või kolmandate riikide sekkumisest tulenevate häiretega toimetulemiseks püütakse saavutada parimad võimalikud lahendused.

6. Tuleks järk-järgult uuesti lubada inimeste kogunemist. Kõige sobilikuma järjekorra kindlaks määramisel peaksid liikmesriigid keskenduma eri tegevuskategooriate eripäradele, näiteks:
- a) koolid ja ülikoolid (võttes erimeetmeid, näiteks kehtestades erinevad lõunaajad, tagades põhjalikuma puhastamise, väiksemad klassiruumid, tuginedes suuremal määral e-õppele jms);
 - b) kaubandustegevus (jaemüük) koos võimaliku astmestamisega (maksimaalne lubatud inimeste arv jne);
 - c) ühiskondliku tegevuse meetmed (restoranid, kohvikud jne) koos võimaliku astmestamisega (piiratud lahtiolekuajad, maksimaalne lubatud inimeste arv jne);
 - d) massikogunemine (festivalid, kontserdid jne).

Transporditeenuste järkjärgulist taastamist tuleks kohandada vastavalt reisipiirangute järkjärgulisele kaotamisele ja teatavat liiki tegevuste järkjärgulisele taaskäivitamisele, võttes samas arvesse ohu taset asjaomastes piirkondades. Võimalikult kiiresti tuleks lubada väiksema riskiga individuaalset transporti (nt isiklikud autod), samal ajal kui ühistranspordivahendid tuleks järk-järgult kasutusele võtta vajalike tervishoiu meetmete toel (vähendada reisijate tihedust sõidukites, suurendada teenindussagedust, väljastada transporditöötajatele ja/või reisijatele isikukaitsevahendeid, kasutada kaitsetõkkeid, teha transpordisõlmedes ja sõidukites kättesaadavaks puhastus-/desinfektsioonigeel jne).

7. Jõupingutusi viiruse leviku tõkestamiseks tuleks jätkata: teadlikkuse tõstmise kampaaniad peaksid jätkuvalt innustama elanikkonda kinni pidama saavutatud rangetest hügieenitavadest (desinfitseerijate kasutamine, käte pesemine, köhimis-/aevastamisreeglid, kõrge kokkupuutetasemega pindade puhastamine jne). Jätkuvalt tuleks kohaldada suhtlemisdistanti hoidmise suuniseid. Kodanikele tuleks anda olukorra kohta täielikku teavet, et aidata üksikisikute võetavate meetmete ja vastutuse abil kaasa viiruse leviku tõkestamisele juba eos. Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskuse uusimates juhistes⁽¹⁶⁾ öeldakse, et mittemeditatsiooniliste näomaskide kasutamine avalikkuses võib olla kasulik. Kaaluda võiks näomaskide kasutamist oma kogukonnas, eriti kui külastatakse rahvarohkeid kinniseid ruume, näiteks toidukauplusi, ostukeskusi, või kui kasutatakse ühistransporti. Kaaluda võiks mitmesugustest tekstiilidest valmistatud mittemeditatsiooniliste näomaskide kasutamist, eriti kui üldsusele ei ole meditsiinilised näomaskid kättesaadavad, mis on tingitud tarneprobleemidest ja sellest, et need on mõeldud esmajoones tervishoiutöötajatele. Näomaskide kasutamist kogukonnas tuleks siiski pidada üksnes täiendavaks meetmeks, mitte kehtestatud ennetusmeetmete (nt füüsiline distantseerimine, hingamisega seotud reeglid, hoolikas käte hügieen ning näo, nina, silmade ja suu puudutamise vältimine) asenduseks. Meditsiinilised näomaskid peavad olema eeljärjekorras kättesaadavad tervishoiutöötajatele ja alles seejärel kogukonnas. Soovitustes näomaskide kasutamise kohta kogukonnas tuleks hoolikalt arvesse võtta tõendusmaterjali lünklikkust, tarneolukorda ja võimalikke negatiivseid kõrvalmõjusid.

⁽¹⁶⁾ <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/using-face-masks-community-reducing-covid-19-transmission>

8. Tegevust tuleks pidevalt jälgida ja tagada valmisolek pöörduda vajaduse korral tagasi rangemate tõkestamismeetmete juurde, kui nakkuste määr suureneb liiga palju, sealhulgas rahvusvaheliselt. Otsused selle kohta, kas või millal rangemate meetmete juurde tagasi pöörduda, peaksid põhinema ametlikul kaval, milles kasutatakse selgeid kriteeriume. Valmisolek peaks hõlmama tervishoiusüsteemide tugevdamist, et tulla toime võimalike viirusepuhangutega tulevikus. Komisjon teeb Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskusele ülesandeks töötada senistele kogemustele toetudes ja haiguse võimalikku taaspuhkemist silmas pidades välja nõuanded tulevase karantiini käsitleva ühise ELi lähenemisviisi kohta.

7. Kokkuvõte

Teaduslikud nõuanded, koordineerimine ja solidaarsus ELis on peamised põhimõtted, millest liikmesriigid peavad lähtuma, et edukalt kaotada praegused pandeemia leviku tõkestamise meetmed.

Selles kontekstis on vaja hoolikalt kalibreeritud, koordineeritud ja järkjärgulist lähenemisviisi. Sellesse etappi jõudmiseks peavad olema rakendusvalmis mitmed kaasnevad meetmed. Komisjon on andnud ja annab ka edaspidi ELi tasandi vahendeid ning suuniseid nii rahvatervise kui ka majanduslike meetmete kohta. On oluline, et liikmesriigid toetaksid ja kasutaksid ELi tasandil kättesaadavaid vahendeid.

Komisjon uurib olukorra arenedes edasi selliste meetmete proportsionaalsust, mida liikmesriigid võtavad COVID-19 pandeemiaga toimetulekuks, ja sekkub, et paluda kaotada ebaproportsionaalseks peetavad meetmed, eelkõige juhul, kui need mõjutavad ühtset turgu.

Kordineerimise lihtsustamiseks on komisjon valmis töötama välja uusi suuniseid, kui see on vajalik või seda palutakse, et tagada pandeemia leviku tõkestamise meetmete järkjärguline kaotamine. Mida rohkem sellist üleminekut ELi tasandil koordineeritakse, seda rohkem hoitakse ära negatiivse mõju ülekandumist ühest liikmesriigist teise ning seda rohkem tugevdavad eri liikmesriikides rakendatavad meetmed üksteist. ELi suunistes võetakse arvesse rahvatervise hädaolukorra arengut ja mõju ühtsele turule. Nendes toetutakse terviseohutuse komiteele ja kajastatakse arutelusid, mis toimuvad kriisidele poliitilist reageerimist käsitleva integreeritud korra raames.

Lisaks suhtleb komisjon liikmesriikidega, et arutada meetmeid ja algatusi, mida rahastatakse erakorralise toetuse rahastamisvahendi raames, ⁽¹⁷⁾ mis annab liikmesriikidele võimaluse taotluste esitamiseks. Sel viisil pakub erakorralise toetuse rahastamisvahend ELi rahalist tuge kriisist järkjärgulisel väljumisel.

Pandeemia leviku tõkestamise meetmete kõrvaldamise edukas koordineerimine ELi tasandil avaldab positiivset mõju ka ELi taastumisele. Vaja on strateegiliselt kavandada taastumist, milles arvestatakse kodanike vajadustega ning mille käigus peab majanduskasv kiirenema ja muutuma taas kestlikuks, integreerides ülemineku rohelisele majandusele ja digitaaltehnoloogiale ning võttes arvesse kõiki praegusest kriisist saadud õppetunde ELi valmisoleku ja vastupanuvõime seisukohast.

⁽¹⁷⁾ Määrus (EL) 2016/369, ELT L 70, 16.3.2016, lk 1.

KOMISJONI TEATIS

COVID-19: suunised varjupaiga- ja tagasisaatmismenetlusi ning ümberasustamist käsitlevate ELi õigusnormide rakendamise kohta

(2020/C 126/02)

COVID-19 haigust põhjustav viirus on levinud üle kogu maailma ja tinginud mitmesuguseid meetmeid nakkuse levimiskiiruse piiramiseks. 10. märtsil 2020 rõhutasid Euroopa Liidu liikmesriikide riigipead ja valitsusjuhid, et vaja on ühist Euroopa lähenemisviisi ja tihedat koostööd komisjoniga ⁽¹⁾. Eelkõige kutsuti tervishoiuministreid ja siseministreid üles tagama nõuetekohane koordineerimine ja seadma eesmärgiks ühised Euroopa suunised.

Täna meie ees oleva üleilmse ohu ulatus toob veelgi rohkem esile tungiva vajaduse ELi-poolse koordineerimise järele, et maksimeerida riikide tasandil võetud meetmete võimalikku mõju.

Neis oludes võttiski komisjon 16. märtsil 2020 vastu teatise Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule ja nõukogule, milles kutsus COVID-19 tõttu ajutiselt piirama mittehädavajalikke reise ELi ⁽²⁾. Rahvusvahelist kaitset vajavate isikute ja nende jaoks, keda tuleb muudel humanitaarkaalu põhistel liikmesriikide territooriumile lubada, on ajutistes piirangutes ette nähtud erandid. Liikmesriikide võetavad meetmed COVID-19 edasise leviku ohjeldamiseks ja piiramiseks peaksid põhinema riskihindamistel ja teaduslikel nõuannetel ning need peavad olema proportsionaalsed. Kõik piirangud varjupaiga, tagasisaatmise ja ümberasustamise valdkonnas peavad olema proportsionaalsed, neid tuleb rakendada mittediskrimineerivalt ning nende juures tuleb arvesse võtta tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet ja rahvusvahelisest õigusest tulenevaid kohustusi.

Pandeemia mõjutab otseselt ELi varjupaiga- ja tagasisaatmismist normide rakendamist liikmesriikide poolt ning põhjustab häireid ümberasustamises. Komisjon mõistab täielikult liikmesriikide praegusi raskusi asjakohaste ELi õigusnormide rakendamisel selles valdkonnas. Kõikide varjupaiga, ümberasustamise ja tagasisaatmise valdkonnas võetavate meetmete puhul tuleks ühtlasi igati arvesse võtta liikmesriikide poolt oma territooriumil kehtestatud tervisekaitsemeetmeid, et ennetada ja piirata COVID-19 levikut.

Sellega seoses on komisjon koostanud Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiameti (EASO) ning Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti (Frontex) abil liikmesriikide toetamiseks käesolevad suunised (edaspidi „suunised“), ilma et see piiraks põhimõtet, mille kohaselt ainult Euroopa Kohus võib anda liidu õiguse autoriteetseid tõlgendusi.

Suunistes selgitatakse, kuidas tagada menetluste jätkumine nii hästi kui võimalik, kindlustades samal ajal inimeste tervise ja põhiõiguste täieliku kaitse kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga. Samal ajal tuletatakse suunistes meelde aluspõhimõtteid, mille kohaldamist tuleb jätkata, et juurdepääs varjupaigamenetlusele oleks võimalikult laialdane ka COVID-19 pandeemia tingimustes. Eelkõige tuleb kõik rahvusvahelise kaitse taotlused registreerida ja läbi vaadata, isegi kui see toimub teatavate viivitustega. Tagada tuleb haiguste, sealhulgas COVID-19 erakorraline ja vältimatu ravi.

Sellega seoses antakse suunistes ka praktilisi nõuandeid ja tutvustatakse vahendeid, sealhulgas liikmesriikides väljakujunevaid parimaid tavasid selle kohta, kuidas jätkata varjupaiga- ja tagasisaatmismenetlusi ning ümberasustamisega seotud tegevust praegustes tingimustes, võttes arvesse, et kehtivates õigusnormides ei ole sätestatud pandeemiast tulenevad konkreetsed tagajärjed.

Selleks et ennetada ja piirata COVID-19 levikut, tuleks vajaduse korral kohaldada rahvatervise meetmeid, nagu arstlik läbivaatus, suhtlemisdistsantsi hoidmine, karantiin ja isoleerimine, ka kolmandate riikide kodanike suhtes, sealhulgas rahvusvahelise kaitse taotlejate, ümberasustatud isikute või liidus ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike suhtes, tingimusel et need meetmed on mõistlikud, proportsionaalsed ja mittediskrimineerivad.

⁽¹⁾ <https://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2020/03/10/statement-by-the-president-of-the-european-council-following-the-video-conference-on-covid-19/>

⁽²⁾ COM (2020) 2050 final.

Selles dokumendis sisalduvate praktiliste juhiste eesmärk on tuua näiteid selle kohta, mida on võimalik teha *acquis'* piires ja mida iga liikmesriik saab vajaduse korral kasutada, võttes arvesse riigisiseseid tavaid ja olemasolevaid vahendeid.

Suunistes käsitletakse eelkõige järgmisi valdkondi.

Varjupaik: taotluste registreerimine ja esitamine, vestluste läbiviimise kord, vastuvõtutingimuste, sealhulgas isikute kinnipidamisega seotud küsimused ning määruse (EL) nr 604/2013 (edaspidi „Dublini määrus“) kohased menetlused.

Ümberasustamine: praktilised juhised ettevalmistava tegevuse jätkamiseks võimalikult suures ulatuses, et võimaldada ümberasustamise sujuvat taasalustamist niipea, kui see on jälle võimalik.

Tagasisaatmine: praktilised meetmed, mis võiksid hõlbustada tagasisaatmismenetluste läbiviimist praeguses olukorras, toetada vabatahtlikku tagasipöördumist ja taasintegreerimist, kaitsta rändajaid rahvusvahelist reisimist reguleerivate piiravate meetmete soovimatute tagajärgede eest, tagada juurdepääs piisavatele esmatähtsatele teenustele ning selgitada, millistel tingimustel on mõistlik ja proportsionaalne ebaseaduslikke rändajaid kinni pidada.

Suuniste andmine on dünaamiline protsess, mis võib vajada arendamist. Seda täiendab asjaomaste ELi asutuste tegevus temaatiliste kohtumiste vormis, ⁽³⁾ et abistada liikmesriike täiendavate praktiliste nõuannetega ja hõlbustada parimate tavade jagamist. Lisaks on olemas EASO üldised suunised mitme spetsiifilise põhiküsimuse kohta, mida käesolevates suunistes käsitletakse ⁽⁴⁾.

1. Varjupaik

Varjupaigamenetlusi mõjutavad meetmed, mida liikmesriigid on võtnud varjupaigatöötajate ja varjupaigataotlejate vahelise suhtluse piiramiseks. Arvestades, et liikmesriikide sanitaarasutused võivad riskihindamisele ja teaduslikele nõuannetele tuginedes võtta vajalikke meetmeid COVID-19 edasise leviku ohjeldamiseks, peaksid nimetatud meetmed olema proportsionaalsed ning kooskõlas ELi õigusega, sh Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga. Seega, isegi kui esineb viivitusi, peavad ametiasutused rahvusvahelist kaitset taotlevate kolmandate riikide kodanike taotlused registreerima ja kodanikel peab olema võimalik neid esitada. Erilist tähelepanu tuleks pöörata haavatavate isikute, perekondade ja alaealiste (sh saatjata alaealiste) olukorrale, kõiki rahvusvahelise kaitse taotlejaid tuleb kohelda väärikalt ning neile peavad olema tagatud vähemalt põhiõigused ja nende teostamine.

Võttes arvesse, et COVID-19 pandeemiast tulenevat olukorda ei ole direktiivis 2013/32/EL (edaspidi „varjupaigamenetluste direktiiv“) ette nähtud, võib varjupaigamenetluste puhul kaaluda nende direktiivis sätestatud erandite kohaldamist, mis on mõeldud suure arvu samaaegsete taotluste puhuks ⁽⁵⁾. Lisaks on määrusega (EL) nr 603/2013 (edaspidi „Eurodaci määrus“) konkreetselt ette nähtud võimalus lükata sõrmejälgede kogumine edasi rahvatervise kaitseks võetud meetmete tõttu ⁽⁶⁾.

Taotluste läbivaatamise juures võimaldab Dublini määrus teatavat paindlikkust eelkõige seoses isiklike vestluste, saatjata alaealiste perekonnaga taasühinemise menetluste ja kaalutusõiguse klausli kohaldamisega.

Vastuvõtutingimuste puhul võivad liikmesriigid kasutada direktiivi 2013/33/EL (edaspidi „vastuvõtutingimuste direktiiv“) kohast võimalust kehtestada nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel ja mõistlikuks, võimalikult lühikeseks ajavahemikuks materiaalsele vastuvõtutingimustele erandkorras teistsugune kord kui see, mida tavaliselt nõutakse ⁽⁷⁾. Igal juhul peab olema tagatud põhivajaduste rahuldamine, sh tervishoiuteenuste osutamine. ELi varjupaigaõigustik ei reguleeri karantiini- või isoleerimismeetmeid COVID-19 leviku tõkestamiseks. Selliseid meetmeid võib kooskõlas siseriikliku õigusega kehtestada ka varjupaigataotlejatele, tingimusel et need on vajalikud, proportsionaalsed ja mittediskrimineerivad.

⁽³⁾ EASO varjupaigamenetluste võrgustik korraldas 2. aprillil 2020 veebipõhise temaatilise kohtumise isiklike kaugvestluste korraldamise teemal ja 8. aprillil 2020 sarnase kohtumise varjupaigataotluste kaugesitamise teemal. EASO ümberasustamise ja humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise võrgustik korraldas samuti veebipõhise kohtumise, et arutada COVID-19 mõju ümberasustamisoperatsioonidele liikmesriikides.

⁽⁴⁾ EASO praktiline juhend: isiklik vestlus ja EASO juhend varjupaigamenetluse kohta: tegevusnõuded ja näitajad ning EASO juhend eriolukorra plaanamise kohta vastuvõtu kontekstis

⁽⁵⁾ Direktiivi 2013/32/EL artiklid 6 ja 31.

⁽⁶⁾ Määruse (EL) nr 603/2013 artikkel 9.

⁽⁷⁾ Direktiivi 2013/33/EL artikkel 18.

1.1. Varjupaigamenetlus

Mis puudutab juurdepääsu rahvusvahelise kaitse menetlusele, siis mitu liikmesriiki on suhtlemisdistsantsi hoidmise vajaduse ja personalipuuduse tõttu teatanud varjupaigaasutuste sulgemisest või juurdepääsust üksnes telefoni teel või e-teenuste kaudu etteteatamise korral. Liikmesriigid on teatanud ka rahvusvahelise kaitse taotluste registreerimisega seotud teenusepiirangutest. Mõned liikmesriigid on täpsustanud, et taotluste registreerimine on üldiselt peatatud või lubatud ainult erandjuhtudel ja/või haavatavate isikute puhul.

Varjupaigamenetluste direktiivi artikli 6 lõike 5 kohaselt võivad liikmesriigid pikendada taotluste registreerimise tähtaega 10 tööpäevani, kui suur hulk kolmandate riikide kodanikke või kodakondsuseta isikuid esitavad taotluse samaaegselt ja see muudab nimetatud tähtaegadest kinnipidamise praktikas väga raskeks. Liikmesriikidel peaks olema võimalik kohaldada piiratud aja vältel seda erandit, kui riiklikel ametiasutustel on menetluse lõpuleviimisel praktikas väga raske kinni pidada kolme- või kuuepäevasest registreerimistähtajast COVID-19 tõttu. Võttes arvesse, et kehtivates õigusnormides puuduvad sätted pandeemiast tuleneva eriolukorra kohta, oleks COVID-19 mõju, kui arvestada õigusakti üldeesmärki ja asjaspeetuvaid huve, sarnane raskustele, mis tekiksid olukorras, kui korraga esitatakse suur hulk rahvusvahelise kaitse taotlusi. Igal juhul ei tohiks täiendavad viivitused taotluste registreerimisel mõjutada taotlejate õigusi, mis tulenevad vastuvõtutingimuste direktiivist ja mida kohaldatakse alates taotluse esitamisest.

Varjupaigamenetluste direktiivi artikli 6 lõike 1 kolmanda lõigu kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et asutustel, kes tõenäoliselt võivad rahvusvahelise kaitse taotlusi saada, näiteks politseil, piirivalvel, sisserändeasutustel ja kinnipidamisasutuste töötajatel, on olemas teave muudatuste kohta taotluste registreerimises ja esitamises, et nad saaksid isikuid registreerimisele suunata ja teavitada taotlejaid sellest, kuhu ja kuidas saab rahvusvahelise kaitse taotlusi esitada.

Praktilised juhised

- Rahvusvahelise kaitse taotlusi tõenäoliselt vastu võtvate ametiasutuste töötajaid tuleks teavitada kõikidest ajutistest COVID-19 mõjust tingitud muudatustest varjupaigamenetlusele juurdepääsu korras, näiteks varjupaigaasutuste tööaja lühendamine, üldsuse piiratud juurdepääs, kaugkontakti võimalus telefoni teel jne.
- Teave ajutiste muudatuste ja erikorra kohta tuleks teha üldsusele kättesaadavaks nt varjupaigaasutuste avaliku veebisaidi kaudu, et kolmandate riikide kodanikud või kodakondsuseta isikud saaksid teavet enne rahvusvahelise kaitse taotluse esitamist. Sellisest teabest oleks kasu ka kodanikuühiskonna organisatsioonidel, kes võivad taotlejaid abistada.
- Seal, kus juurdepääs varjupaigaasutuste ruumidele on endiselt tagatud, tuleks asjaomane teave võimaluse korral välja panna infograafikute ja muude visuaalsete sidevahendite kaudu.
- Mitu liikmesriiki on rakendanud taotlejate registreerimiseks eri süsteeme, kus puudub isiklik kokkupuude varjupaigatöötajatega. Näide heast tavast on taotlejate registreerimine erikabiinides ametiasutuse ruumides, nii et tagatud on teabe esitamine taotleja keeles ja teabe kogumine.

Taotluste esitamine

Mõnes liikmesriigis on võimalik rahvusvahelise kaitse taotlusi esitada posti teel. Komisjon soovib, et vajaduse korral peaks olema võimalik esitada taotluse vorm kas posti teel või eelistatavalt veebipõhiselt. Varjupaigamenetluste direktiivi artikli 6 lõike 4 kohaselt loetakse taotlus esitatuks, kui pädevad asutused on vormi kätte saanud.

Praktilised juhised

- Taotluste esitamise võib vajaduse korral ja võimalust mööda korraldada veebipõhiselt (veebivormi esitamise kaudu). Sel juhul peaks taotleja hõlpsasti leidma õige vormi, mis tuleb täita veebis.
- Põhilise kaitsemeetmena peaks taotlejatel taotluste veebis või posti teel esitamise korral olema tõend varjupaigataotluse esitamise kohta, näiteks e-posti teel või tähtkirjaga saadetud kinnitus.

- Erimeetmete abil tuleks tagada, et taotlejaid teavitatakse sellest, kuidas toimub menetlus ja millised on nende õigused ja kohustused selle käigus, sellises keeles, millest nad aru saavad või on eelduste kohaselt võimelised aru saama.
- Erimeetmeid tuleks võtta ka teabe jagamiseks selle kohta, millised on võimalikud tagajärjed juhul, kui taotlejad ei täida oma kohustusi ega tee ametiasutustega koostööd.

Isiklikud vestlused

Paljud liikmesriigid on isiklikud vestlused edasi lükanud. Teised korraldavad vestlusi erikorra kohaselt, kasutades videokonferentsi või paigaldades turvaklaasi. Komisjon soovib liikmesriikidel võimalikult suures ulatuses sellist ajutist erikorda kasutada, tingimusel et pädevad asutused teevad ruumides vajalikud ettevalmistused ning tagavad tõlke, õigusabi ja võimaluse kasutada esindajat.

Olenevalt asjaoludest võivad liikmesriigid võivad varjupaigamenetluste direktiivi artikli 14 lõike 2 punktide b toetudes isikliku vestluse ära jätta, eeskätt juhul, kui on põhjendatult alust arvata, et taotleja võib olla nakatunud COVID-19 haigust põhjustava viirusega. Sellistel juhtudel tehakse mõistlikke jõupingutusi, et taotleja saaks esitada täiendavat teavet. Isikliku vestluse ärajäämine ei mõjuta negatiivselt menetleva ametiasutuse otsust.

Lisaks võib juhul, kui see on siseriiklike õigusaktidega lubatud, kontrollida korduva taotluse esialgset vastuvõetavust üksnes kirjaliku esildise alusel ja ilma isikliku vestlust korraldamata kooskõlas varjupaigamenetluste direktiivi artikli 42 lõike 2 punktiga b.

Praktilised juhised

- Isiklik vestlus tuleks võimaluse korral viia läbi videokonferentsi abil, välja arvatud juhul, kui taotleja vajab spetsiaalseid menetlustagatise ja seetõttu ei sobi talle isikliku vestluse korraldamine videokonferentsi teel (nt inimene on traumeeritud, kannatanud soolise tagakiusamise all, laps või kuulmispuudega). Lisaks tuleks spetsiaalsete telefoniliinide kaudu kasutada kaugsünkroontõlke tagamiseks.
- Kui ametiasutused seavad sisse videokonferentsiruumid, peaksid nad tagama, et (virtuaalselt) viibiks kohal ka taotlejat abistavad õigus- ja muud nõustajad ning usaldusisikud. Ruumides peaks olema turvaline keskkond ja konfidentsiaalne õhkkond. Konfidentsiaalsuse juurde kuulub ka ühenduse turvalisus.
- Kui videokonferentsi kasutamine ei ole tehniliselt teostatav või asjakohane, peaksid liikmesriigid tervishoiu- ja ohutusalastele nõuannetele tuginedes järgima nakkusohu vähendamiseks kehtestatud ruumilise ja suhtlemis-distantansi hoidmise korda, näiteks paigaldama turvaklaasi. Isegi juhtudel, kui videokonferentsi kasutamine ei ole tehniliselt teostatav, tuleks kaaluda kõiki võimalusi kaugsünkroontõlke tagamiseks.
- Täita tuleb ELi nõudeid vestluste üleskirjutuste ja/või salvestuste kohta. Lisaks videokonferentsi kasutamisele tuleks taotlejatele pakkuda alternatiivseid võimalusi tõendite esitamiseks viisil, mis tagab esitatud dokumentide turvalisuse ja konfidentsiaalsuse, näiteks vastuvõtuvõrgustiku või kohalike talituste või asjaomaste ministeeriumide kaudu. Videokonferentsiruumis võiks olla skanner, mida taotleja saaks kasutada dokumentide saatmiseks.
- Kui isiklik vestlus toimub sidevahendite abil, tuleks taotluse läbivaatamisel arvesse võtta nii seda asjaolu kui ka muid võimalikke moonutusi vestluse ajal. Lisateavet leiate EASO praktilisest juhendist tõendite hindamise kohta.
- Kui taotlejatega tegelevad ametnikud teevad kaugtööd, siis on tähtis, et neil oleks võimalik kasutada tavakanaleid, et küsida nõu vanemametnikelt, juhendajatelt ja/või ekspertidelt, kasutades turvalisi sidevahendeid, millega tagatakse isikuandmete turvalisus ja kaitse.

Taotluse läbivaatamise tähtaeg

Varjupaigamenetluste direktiivi artikli 31 lõike 3 punktiga b on liikmesriikidel lubatud taotluste läbivaatamise lõpuleviimise kuuekuulist tähtaega pikendada maksimaalselt üheksa kuu võrra, kui rahvusvahelist kaitset taotleb korraga suur hulk kolmanda riigi kodanikke või kodakondsuseta isikuid, mis teeb menetluse lõpuleviimisel kuuekuulisest tähtajast kinnipidamise praktikas väga raskeks. Liikmesriikidel peaks olema võimalik kohaldada seda ajutist erandit, kui neil on menetluse lõpuleviimisel praktikas väga raske kinni pidada kuuekuulisest tähtajast COVID-19 tõttu, mille mõju, kui pidada silmas õigusakti üldeesmärki ja asjassepuutuvaid huve, oleks sarnane raskustele, mis tekiksid olukorras, kui korraga esitatakse suur hulk rahvusvahelise kaitse taotlusi, võttes arvesse, et kaasseadusandjad ei ole näinud ette norme pandeemiast tuleneva konkreetse olukorra jaoks.

1.2 Dublini süsteem

Taotlejate üleandmine vastavalt Dublini määrusele.

EASO saatis liikmesriikidele päringu ⁽⁸⁾ Dublini määruse kohaste üleandmist täideviimise kohta ja komisjon palus neil omakorda saata konkreetsed andmed. 30. märtsi 2020. aasta seisuga on liikmesriikidelt saadud vastuste kohaselt selliste juhtumite maksimumarv, kus taotlejaid ei ole praegu võimalik COVID-19 tõttu vastutavale liikmesriigile üle anda ja vastutus on sellest tulenevalt üle läinud, alates 25. veebruarist 2020 veidi üle 1000 ⁽⁹⁾. Selline olukord puudutab kuut liikmesriiki.

Liikmesriikide vastuste põhjal hinnatakse, et 25 liikmesriigis on maksimaalselt 6000 juhtumit, kus vastutus võib üle minna enne 1. juunit 2020, kui isikute üleandmist ei alustata uuesti COVID-19 tõttu. Ent mõned liikmesriigid, sealhulgas liikmesriigid, kus on suur arv Dublini süsteemi juhtumeid, ei suutnud üldarvust maha arvata juhtumeid, kus isik on põgenenud või kus asja menetlus on pooleli haldusasutuses või kohtus, või kindlaks teha üksikjuhtumite tähtaegu. Seetõttu on nende poolt teatatud selliste juhtumite arv, kus vastutus võib teisele riigile üle minna, hinnanguline. Sellest tulenevalt eeldatakse, et selliste juhtumite arv, kus vastutus võib COVID-19 tõttu järgmise kahe kuu jooksul üle minna, on oluliselt väiksem.

Liikmesriikide vaheline tihe koostöö on Dublini süsteemi sujuva toimimise jaoks äärmiselt oluline. Komisjon kutsub kõiki liikmesriike üles taasalustama isikute üleandmist esimesel reaalsel võimalusel, pidades silmas, et olukord muutub kiiresti. Komisjon ja EASO on valmis liikmesriikide koostööd, sealhulgas kahepoolset koostööd vastavalt vajadusele toetama.

Liikmesriigid peaksid enne isiku üleandmist alati arvesse võtma COVID-19ga seotud olukorda, kaasa arvatud survet, mida see avaldab vastutava liikmesriigi tervishoiusüsteemile. Lisaks peaksid liikmesriigid kohaselt kaaluma viivituste vältimist taotluste läbivaatamisel, võttes arvesse praegust olukorda.

Kui isikut ei anta vastutavale liikmesriigile üle ettenähtud tähtaja jooksul, läheb vastutus Dublini määruse artikli 29 lõike 2 alusel üle palve esitanud liikmesriigile. Määruses ei ole sätet, mis lubaks sellest normist kõrvale kalduda COVID-19 pandeemia tagajärjel tekkinud olukorras.

Mis puudutab saatjata alaealisi, siis perekonna taasühinemise menetlus alaealise kokkuviimiseks perekonnaliikme, õe-venna või sugulasega võiks jätkuda pärast artiklis 29 sätestatud üleandmistähtaja möödumist, kui see on lapse parimates huvides ja kui seda tähtaega ületati alaealise paigutamise seotud menetluse kestuse tõttu, nagu on ette nähtud Dublini rakendusmääruse ⁽¹⁰⁾ artikli 12 lõikes 2.

Lisaks võib liikmesriik Dublini määruse artikli 17 lõike 2 kohaselt igal ajal, enne kui taotluse kohta tehakse sisuline otsus, paluda teiselt liikmesriigilt taotleja vastuvõtmist, et viia kokku perekonda kuuluvaid isikuid humanitarsetel põhjustel, lähtudes eeskätt perekondlikest või kultuurilistest kaalutlustest, isegi kui see liikmesriik ei ole põhimõtteliselt vastutav liikmesriik. Seda normi võiks kohaldada ka selliste juhtumite korral, kui perekonna taasühinemise siduvad tingimused olid täidetud, kuid tähtajad ületati seepärast, et COVID-19 tõttu oli võimatu isikuid üle anda.

Võttes arvesse, et kaasseadusandjad ei ole näinud ette norme pandeemiast tuleneva konkreetse olukorra jaoks, peaks liikmesriikidel olema võimalik kohaldada seda kaalutusõiguse sätet isegi juhtudel, kui eesmärgiks ei ole perekonnaliikmete kokkuviimine.

⁽⁸⁾ „Praktilisel/tehnilisel tasandil, et saada ülevaade COVID-19 mõjust Dublini süsteemi toimimisele praktikas.“

⁽⁹⁾ Mõned liikmesriigid suutsid esitada üksnes hinnangu.

⁽¹⁰⁾ Komisjoni 2. septembri 2003. aasta määrus (EÜ) nr 1560/2003, millega kehtestatakse üksikasjalikud rakenduseeskirjad määrusele (EÜ) nr 343/2003, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku esitatud varjupaigataotluse läbivaatamise eest, ELT L 222, 5.9.2003, lk 3, mida on muudetud komisjoni 30. jaanuari 2014. aasta rakendusmäärusega (EL) nr 118/2014, ELT L 39, 8.2.2014, lk 1.

Liikmesriigid võivad kahepoolset ja juhtumipõhiselt kokku leppida, et liikmesriigid, kes olid taotlejate eest vastutavad, enne kui Dublini määruse kohased üleandmised peatati, nõustuvad hakkama asjaomaste taotlejate eest uuesti vastutama, kui üleandmistega uuesti alustatakse.

Selle normi kohaldamine nõuab taotleja nõusolekut, nagu on ette nähtud artikli 17 lõikes 2.

Dublini määruse kohased menetlused

Vestlused. Dublini määruse artikli 5 lõike 2 kohaselt ei ole liikmesriigid kohustatud taotlejaga isiklikku vestlust tegema, kui taotleja on saanud asjakohase teabe määruse rakendamise kohta ⁽¹¹⁾ ja on edastanud juba teiste vahendite abil teabe, mis on vajalik vastutava liikmesriigi määramiseks. Kui need tingimused on täidetud, võib vestluse ärajätmine olla asjakohane, eeskätt juhul, kui on kahtlus, et taotleja on nakatunud COVID-19. Kui vestlus ära jäetakse, tagavad liikmesriigid, et taotlejal on võimalus esitada lisateavet, mis on vajalik vastutava liikmesriigi korrektseks määramiseks, enne kui tehakse otsus taotleja üleandmise kohta.

Saatjata alaealsed ja taasühinevad perekonnad kõigepealt. Kui liikmesriikide haldusasutused kohandavad töökorraldust, mis võib mõjutada nende suutlikkust kõigi Dublini määruse kohaste juhtumitega õigeaegselt tegeleda, peaksid liikmesriigid menetlema esmajärjekorras saatjata alaealiste, muude haavatavate isikute ja taasühinevate perekondade juhtumeid.

IT-ühendus. Kuna liikmesriikidel on kohustus suhelda omavahel DubliNeti kaudu, peaksid liikmesriigid olukorras, kus paljudes liikmesriikides on töökorraldust kohandatud, kontrollima esmajärjekorras, kuidas säilitada DubliNeti ühendus või teha see kaugtöö tegijatele kättesaadavaks, et Dublini määruse kohaste juhtumite menetlemine saaks jätkuda ja ELi õigusest tulenevad andmekaitse nõuded oleksid täidetud.

Praktilised juhised

- Kui Dublini määruse kohane vestlus on vajalik, tuleks see võimaluse korral viia läbi videokonverentsi abil koos vajaliku kaugtölkega. Eespool toodud üldised praktilised juhised isiklike vestluste kohta kehtivad ka Dublini määruse kohaste vestluste kohta. Kui liikmesriik jätab vestluse Dublini määruse artikli 5 lõike 2 kohaselt ära, peaks ta tagama, et taotlejalt kogutakse võimalikult palju Dublini menetluse läbiviimiseks vajalikku teavet taotluse registreerimisel. Samuti võiksid liikmesriigid luua spetsiaalse e-posti aadressi, mida taotleja saaks kasutada dokumentide ning muul kujul tõendite ja teabe esitamiseks alternatiivina nii, et ELi õigusest tulenevad andmekaitse nõuded oleksid täidetud. Lisateavet leiate EASO praktilisest juhendist Dublini määruse rakendamise kohta: vestlused ja tõendite hindamine ⁽¹²⁾ ning Dublini menetluse suunistest: tegevusnõuded ja näitajad ⁽¹³⁾.
- Saatjata alaealiste ja perekondade taasühinemise korral peaksid liikmesriigid pöörama tähelepanu selle hindamisele, millised on võimalused perekonnaliikmete kindlakstegemiseks ja registreerimise etapis nõusoleku saamiseks. Liikmesriikide ametiasutused võivad valida, kas nad teavitavad oma riigi Dublini üksust sellistest juhtumitest kohe pärast registreerimist või esitavad päeva lõpus prioriteetseks peetavate juhtumite nimekirja.
- Liikmesriigid peaksid andma DubliNeti juurdepääsuõigused piisavale arvule kaugtöö tegijatele. Liikmesriikide vaheline andmevahetus peab toimuma liikmesriikide riiklike juurdepääsupunktide kaudu ning liikmesriigid peavad tagama turvalise ühenduse ja turvalise juurdepääsu DubliNetile. Igal töötajal, kes teeb kaugtööd ja vajab juurdepääsu DubliNetile, peaksid olema seadmed ja vahendid, mis võimaldavad turvalist juurdepääsu liikmesriigi riiklikule juurdepääsupunktile. Näiteks üks võimalus on konfigureerida virtuaalne privaatvõrk (VPN) töötaja seadme ja liikmesriigi riikliku juurdepääsupunkti vahel, mis on paigaldatud Dublini üksusesse. eu-LISA saab liikmesriike toetada ning jagada oma kogemusi võrgu- ja turbevaldkonnas. Kui kaugtöötajate jaoks tehnilist lahendust ei leita, võib riigi Dublini üksus tagada, et kontoris on kohal põhipersonal, kes järgib riiklikke tervishoiu- ja ohutusjuhiseid seoses COVID-19ga.

⁽¹¹⁾ Nimetatud Dublini määruse artiklis 4.

⁽¹²⁾ EASO „Dublini määruse rakendamise praktiline juhend: vestlused ja tõendite hindamine“

⁽¹³⁾ EASO „Dublini menetluse suunist: tegevusnõuded ja näitajad“

1.3 Varjupaigataotlejate vastuvõtu tingimused

Tervisekontroll. Paljud liikmesriigid on kehtestanud taotlejatele rangema tervisekontrolli ja uute saabujate kohustusliku testimise COVID-19 kindlakstegemiseks. Vastavalt vastuvõtutingimuste direktiivi artiklile 13 võivad liikmesriigid teha rahvusvahelise kaitse taotlejatele rahvatervisega seotud põhjustel tervisekontrolli, et teha kindlaks asjakohased ettevaatusabinõud, mida rakendada, austades põhiõigusi ning järgides proportsionaalsuse, vajalikkuse ja mittediskrimineerimise põhimõtteid.

Tervishoid. Vastuvõtutingimuste direktiivi artikkel 19 näeb ette, et taotlejad saavad vajalikke tervishoiuteenuseid, mis peavad hõlmavad vähemalt vältimatu abi ning haiguste ja raskete vaimsete häirete põhiravi. Liikmesriigid peaksid võtma vajalikud meetmed tagamaks, et nende teenuste hulka kuulub vajaduse korral COVID-19 ravi.

Karantiin/isolatsioon. Paljud liikmesriigid kasutavad COVID-19 levimise ärahoidmiseks karantiini- või isolatsioonimeetmeid. Vastuvõtutingimuste direktiiv selliseid meetmeid ei reguleeri. Karantiini- või isolatsioonimeetmeid võib rahvusvahelise kaitse taotlejate suhtes kohaldada liikmesriigi õiguse alusel, tingimusel et need meetmed on mõistlikud, proportsionaalsed ja mittediskrimineerivad. See tähendab eelkõige, et liikmesriik peaks tema piirile saabuvate rahvusvahelise kaitse taotlejate suhtes kohaldama karantiini-/isolatsioonimeetmeid juhul, kui ta kohaldab seda liiki, kuigi mitte tingimata täpselt samasuguseid meetmeid kõigi pandeemia all kannatavatest piirkondadest saabuvate isikute suhtes, ja kui ta kohaldab asjakohaseid meetmeid juba tema territooriumil viibivate isikute suhtes.

Praktilised juhised

- Eeskätt tuleks tervisekontroll teha eriti suures nakkusohus olevatele taotlejatele, nagu eakad ja krooniliste haigustega inimesed, samuti kõigile majutus- või kinnipidamisasutustesse saabujatele.
- Vajaduse korral võib saabujate suhtes kohaldada 14-päevast karantiini spetsiaalsetes saabumiskeskustes või vastuvõtu- ja kinnipidamisasutustes selleks ettenähtud alal. Ametiasutused võiksid haigussümptomite avastamiseks kontrollida kolmandate riikide kodanike kehatemperatuuri ka majutuskohadesse sisenemisel ja sealt lahkumisel. Haiguskahtluse juhtumite hindamiseks võiks luua igapäevase järelevalve mehhanismi.
- On soovitav, et igas vastuvõtukeskuses oleks vähemalt üks asjakohastele isolatsiooninõuetele vastav isolatsiooniruum isikute jaoks, kelle COVID-19 proov on positiivne.
- Rahvusvahelise kaitse taotlejad, kes vajavad eriarstiabi, tuleks suunata eritervishoiuasutustesse või sinna üle viia.
- Meditsiinitaustaga rahvusvahelise kaitse taotlejad ja saajad võivad COVID-19ga seotud olukorras liikmesriigi tervishoiusüsteemile abi pakkuda. Liikmesriikidel soovitatakse anda neile juurdepääs tööturule ja hõlbustada nende kutsevalifikatsiooni või töölase staatuse tunnustamist.

Materiaalsed vastuvõtutingimused.

Mõned liikmesriigid on sulgenud teatavad asutused, nagu saabumiskeskused, kuid avanud selle asemel näiteks erakorralised varjupaigad. Mõned liikmesriigid vähendavad asutustes viibivate inimeste arvu ning piiravad juurdepääsu neile või külastusi, et inimeste liikumist ära hoida.

ELi õiguse kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et alates hetkest, kui inimene avaldab soovi saada rahvusvahelist kaitset, võimaldavad materiaalsed vastuvõtutingimused taotlejatele piisava elatustaseme, mis tagab neile toimetuleku ja kaitseb nende füüsilist ja vaimset tervist.

Kui taotlejaid võetakse vastu kollektiivsetes vastuvõtukohtades, soovib komisjon, et liikmesriikide vastuvõtusuuutlikkus tuleks täielikult ära kasutada, et taotlejate vahel saaks võimaluse piires tagada piisava suhtlemisdistantsi ja isoleerida riskirühmadesse kuulujad. Need meetmed toimiksid ühest küljest ennetavalt ja teisest küljest, nende puhul, kelle test on osutunud positiivseks, vastumeetmena, kusjuures erilist tähelepanu tuleks pöörata haavatavatele rühmadele, sealhulgas puuetega ja eakatele taotlejatele ning vastuvõtukohas viibijatele, kellel on varasemad terviseprobleemid.

Praktilised juhised

- Kuigi terviseprotokolle võib olla täies ulatuses keeruline rakendada, peaksid vastuvõtuasutused küsima pädevatelt asutustelt tehnilist nõu piisava vahemaa ja suhtlemisdistsantsi hoidmist puudutavate terviseprotokollide kohta, et vähendada ülekandumist. Töötajatele tuleks pakkuda vajalikku koolitust ja teavet, et viia vastuvõtukeskustes sisse haldamist ja sellega seotud töövooge puudutavad muudatused kooskõlas uute terviseprotokollidega.
- Kui vastuvõtukeskused on ülerahvastatud ja terviseprotokollide järgimine seetõttu keeruline, tuleks taotlejad võimaluse korral viia üle teistesse asutustesse. Kui vastuvõtu suutlikkus seda võimaldab, võib iga asutuse täituvusastet vähendada, et vähendada haiguste levimise ohtu. Mõne vastuvõtukeskuse kavandatud sulgemise võiks madalama täituvuse tagamiseks edasi lükata.
- Täituvuse vähendamiseks võiksid liikmesriigid ka julgustada inimesi, kellel on muid majutusvõimalusi, lahkuma avatud vastuvõtukeskustest, ja anda neile toidutalongid.
- Ühised sööklad on kohad, kus vastuvõtukeskuste elanikud suurte rühmadena kokku saavad. Vajadusel korral võib lahtiolekuaegade pikendamine, vahetuste kasutamine või lisaruumi kasutuselevõtmine siseruumides või väljas vähendada samal ajal kohal viibivate inimeste arvu ja tagada distantsi hoidmise inimeste vahel. Sama põhimõtet võiks kasutada kohtades, kus elanikud kasutavad söögitegemiseks ühiskööke.
- Kogukonna- ja rühmapõhise tegevuse (jalgpall, telekaruum, keeletunnid) asemel võiks anda võimaluse kasutada ruume individuaalselt või tuumikperekondadele, kehtestada ruumide kasutamiseks konkreetsed ajavahemikud või viia teatavad tegevused üle veebi, kasutades veebi- ja videokonverentse.
- Võimalikult palju COVID-19 riskirühmadesse kuuluvaid isikuid võiks üle viia individuaalsematesse vastuvõtu-kohtadesse või nad võiks paigutada eraldi tiiba, kus nad ei puutuks kokku elanikega, kes ei kuulu riskirühmadesse. Haavatavaid rühmi tuleks ka eraldi kaitsta, näiteks seoses toidu kättetoimetamise, taskuraha maksimisega jne.
- Selleks et vähendada olukorrast tulenevat stressi, ärevust ja pingeid, soovitatakse liikmesriikidel tagada vaimse tervise ja psühhosotsiaalse toe järjepidevus, kasvõi kaugmeetodil.
- Liikmesriikidel soovitatakse võtta meetmeid, et leevendada seksuaalse ja soolise vägivallega seotud riske, mis võivad liikumispääsude olukorras vastuvõtukeskustes suurened. Seonduvate tugiteenuste kättesaadavus tuleks ikkagi võimaluste piires tagada.
- Teatavaid taotlejate dokumentide ja rahvusvahelise kaitse saajate elamislubade tähtaegu ja kehtivust võiks pikendada, et tagada, et neid isikuid ei karistataks ebaõiglaselt selle eest, et neil puudub juurdepääs vastutavatele ametiasutustele.

Ennetus- ja hügieenimeetmed.

Kõik liikmesriigid on juba kehtestanud spetsiaalsed hügieenimeetmed ja desinfitseerivad vastuvõtukeskuseid korrapäraselt. Komisjon soovitab, et sellised ennetus- ja hügieenimeetmed jätkuaksid ning oleksid suunatud nii inimestele, kes nendes ühistes ruumides elavad, kui ka neile, kes seal töötavad.

Praktilised juhised

- Teavitage taotlejaid keeles, millest nad aru saavad või mille puhul on mõistlik eeldada, et nad seda mõistavad, meetmetest, mis riik on võtnud koroonaviiruse leviku piiramiseks ja ennetamiseks. Sel eesmärgil võiks taotlejatele suunatud kommunikatsiooni sõnum ja sisu olla sama kui üldsusele jagatud kommunikatsioonis, tõlkides selle vajalikesse keeltesse.
- Teavitage taotlejaid ja suurendage nende teadlikkust eelkõige kätehügieenist, suhtlemisdistsantsi hoidmisest, köhast, karantiinist või isolatsioonist, hügieenimeetmetest, kogunemiste vältimisest, avaliku ruumi kasutamisest, nõuetekohastest käitumisreeglitest, liikumispääsudest jne ning sellest, mida nad peavad tegema, kui kahtlustavad, et võivad olla nakatunud.

- Sageli kasutatavate ühiste ruumide, näiteks söögiroomide pindu on soovitatav desinfitseerida mitu korda päevas. Muid ühisruume tuleks desinfitseerida iga päev.
- Vastuvõtukeskuse sissepääsu juurde ja olulistesse kohtadesse igal pool keskuses võiks paigaldada täiendavad kraanikausid. Vastuvõtukeskused võivad elanikele pakkuda ka maske või lubada neil kasutada enda maske, kui need on olemas.
- Mittevajalikke külastusi vastuvõtukeskustesse võiks ajutiselt piirata, et tõkestada COVID-19 levikut. See ei tohiks päädida põhjendamatute piirangutega advokaatidele, eestkostjatele, ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametile ja (kinniste asutuste puhul) kinnipidamisasutuste järelevalveasutustele.
- Töötajatele võiks anda võimaluse teha kaugtööd või töötada vahetustega, et tagada suhtlemisdistsantsi hoidmine ja paindlikum tööaeg.

Materiaalsete vastuvõtutingimuste pakkumise erikord.

Mõned liikmesriigid piiravad vastuvõtukeskustes pakutavaid teenuseid, näiteks peatades rühmategevuse ja näost-näku nõustamise.

Kui vastuvõtuasutusel ei ole COVID-19 tõttu piisavalt töötajaid või vahendeid, et tagada olemasolevate vastuvõtukeskuste nõuetekohane toimimine, võivad liikmesriigid kasutada vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 18 lõike 9 punktis b sätestatud võimalust näha nõuetekohaselt põhjendatud erandjuhtudel mõistlikuks ja võimalikult lühikeseks ajaks ette materiaalsete vastuvõtutingimuste pakkumise tavakorrast erinev kord. Sellised eritingimused peavad igal juhul katma taotleja põhivajadused, eelkõige tagama tervishoiuteenused, toimetuleku ning ka füüsilise ohutuse ja väärikuse.

Praktilised juhised

- Kui tavapärares vastuvõtu- või saabumiskeskustes ruumi ei ole, võib luua erakorralisi varjupaikasid. Põhivajadused ja inimväärikus peaksid olema tagatud igas olukorras.
- Kui see on suhtlemisdistsantsi hoidmise tagamiseks vajalik, võib lühiajaliselt peatada mittehädavajalikud teenused, näiteks rühmategevused ja näost-näku nõustamine. Liikmesriikidel soovitatakse kehtestada sätted, et tagada kaugsuhtlemine ja -nõustamine, sealhulgas abitelefoni kaudu.

Laste haridus.

Vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 14 järgi annavad liikmesriigid taotlejate alaealistele lastele ja alaealistele taotlejatele juurdepääsu oma haridussüsteemile sarnastel tingimustel oma kodanikega.

COVID-19 leviku ennetamiseks ja piiramiseks võetavate meetmete tõttu võib haridusele pideva juurdepääsu tagamine osutada riiklike ametiasutuste jaoks keerukaks. Sellega seoses on mitu liikmesriiki hakanud kasutama kodu- või muid kaugõppe vorme. Kui selliseid õppevorme pakutakse oma riigi kodanikele, peaks võetud meetmete puhul arvestama lapse parimaid huve kooskõlas vastuvõtutingimuste direktiivi artikliga 23 ning nii palju kui võimalik alaealiste vanust ja vajadusi. Haridust võib anda majutuskeskustes kohapeal, kui see on kooskõlas suhtlemisdistsantsi hoidmise reeglitega.

Praktilised juhised

- Tagage taotlejate alaealistele lastele ja alaealistele taotlejatele võimalus koduõppeks või muuks kaugõppeks sarnastel tingimustel oma riigi kodanikest lastega. Koduõpe võib hõlmata näiteks veebipõhist või e-õpet, mille raames õpetaja annab iga päev või nädal tagasisidet, kodutöödena lugemist ja harjutusi, vabaaja- ja õppematerjalide ning akadeemilise sisuga raadio-, neti- või telesaadete levitamist.

- Veebipõhise või e-õppe jaoks võib olla vaja vastuvõtukeskustes suurendada juurdepääsu internetile traadita võrgu kaudu (kui vanematel on oma sidevahendid) ja parandada suhtlemisdistsantsi hoidmise reeglite kohaselt kasutatavate arvutite kättesaadavust.
- Haridusteenuste osutajatel, sealhulgas keelekursuste või informaalsete õppe pakkujatel (nt valitsusvälised organisatsioonid), peaks olema võimalik jätkata oma tegevust keskuses, kui suhtlemisdistsantsi hoidmise reeglite ja ennetavate tervishoiu meetmete järgimine on tagatud, või distantsilt, kasutades veebipõhiseid vahendeid.
- Asutustevaheline võrgustik hariduse andmiseks hädaolukordades (<https://inee.org/>) on avaldanud suunised hariduse tagamise kohta COVID-19 oludes.

Vastuvõtutingimuste direktiivi alusel kinnipeetavad taotlejad.

Mis puudutab vastuvõtutingimuste direktiivi alusel kinnipeetavaid taotlejaid, siis on vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 11 järgi „kinnipeetud taotlejate, kes on haavatavad isikud, tervis, sealhulgas vaimne tervis, siseriiklike asutuste esmatahtis mure“. See hõlmab ka COVID-19.

Praktilised juhised

- Kinnipeetavatele taotlejatele tuleks säilitada võimalus viibida värskes õhus. Mõned liikmesriigid on lühendanud aega, mille jooksul lubatakse kinnipeetavatel viibida värskes õhus, et neil oleks vähem kokkupuudet kogukonna teiste liikmetega. Kõiki piiranguid, sealhulgas külastajaid puudutavaid piiranguid, tuleb eelnevalt hoolikalt selgitada ning kasutusele tuleks võtta alternatiivsed meetmed, et tagada kontakt pereliikmete ja sõpradega, näiteks telefoni või internetikõnede teel.
- Tähelepanu peaks pöörama ka võimalikule vajadusele täiendava psühholoogilise toe järele, teadlikkuse läbipaistva suurendamise ja teabe jagamise järele haiguse kohta.
- WHO juhendis, mis käsitleb COVID-19-ks valmisolekut, selle ennetamist ja kontrolli vanglates ja muudes kinnipidamiskohtades (Preparedness, prevention and control of COVID-19 in prisons and other places of detention) (<http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-determinants/prisons-and-health/news/news/2020/3/preventing-covid-19-outbreak-in-prisons-a-challenging-but-essential-task-for-authorities>), antakse kasulikku teavet selle kohta, kuidas ennetada ja lahendada võimalikku haiguspuhangut kinnipidamiskohas, rõhutades ka olulisi põhiõiguste elemente, mida tuleb COVID-19-le reageerimisel järgida.

1.4. Eurodaci määrus

Sõrmejälgede võtmine ja edastamine

Eurodaci määruse artikli 9 lõikes 2 on sätestatud, et juhul kui rahvusvahelise kaitse taotleja sõrmejälgi ei ole võimalik võtta taotleja tervise tagamiseks või rahvatervise kaitseks võetud meetmete tõttu, siis peavad liikmesriigid võtma sellised sõrmejäljed ja edastama need võimalikult kiiresti ja hiljemalt 48 tunni jooksul pärast seda, kui nimetatud tervisealaseid põhjuseid enam ei esine.

Niipea kui võimalik, tuleks võtta kõigi nende kolmanda riigi kodanike sõrmejäljed, kellel on sõrmejälgede andmise kohustus, ja tagada samal ajal rahvatervise kaitse.

2. Ümberasustamine

COVID-19 kriisi puhang on ümberasustamisoperatsioone oluliselt häirinud: liikmesriigid, ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet ja Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon on ümberasustamisoperatsioonid ajutiselt peatanud. Lisaks on ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet peatanud hädaolukorras humanitaarvakueerimised, mis toimusid edasise ümberasustamise eesmärgil. Samadel põhjustel on praegu takistatud juurdepääs pagulasi vastuvõtivatele kolmandatele riikidele.

Komisjon tunnistas olukorra keerulisust ja mõju, mida see avaldab sellele, kuidas liikmesriigid suudavad praktikas täita 2020. aastaks antud lubadust asustada ümber 29 500 inimest. Komisjon julgustab siiski liikmesriike näitama jätkuvalt üles solidaarsust isikutega, kes vajavad rahvusvahelist kaitset, ja kolmandate riikidega, kes pakuvad varju suurel hulgal pagulastele. COVID-19 mõju olukorrale nendes kolmandates riikides võib muuta ümberasustamisvajadused veelgi pakilisemaks.

Komisjon julgustab liikmesriike kriisi ajal jätkama ümberasustamisega seotud tegevust, niivõrd kui see on võetud erakorralisi tervishoiumeetmeid arvestades võimalik, et olla valmis ümberasustamisega uuesti alustama kõigi asjaosaliste jaoks ohututes tingimustes, kui see on taas võimalik.

Võttes arvesse, et ümberasustamisoperatsioonid on praegu häiritud, toetab komisjon liikmesriike nende 2020. aasta lubaduste täitmisel ning on 2020. aasta järgse rakendamisperioodi osas paindlik tagamaks, et liikmesriikidel on piisavalt aega täita 2020. aasta lubaduste raames antud lubadusi.

Praktilised juhised

- Komisjon julgustab liikmesriike kaaluma uusi viise, kuidas töötada nii, et hoida oma ümberasustamisprogramme aktiivseks. Eelkõige peaksid liikmesriigid tihedas koostöös ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametiga kaaluma ümberasustamise taotluste aktsepteerimist toimiku alusel ning nägema ette videointervjuud koos kaugsünkroontõlkega ning ka lahkumiseelsed sihtkohta tutvustavad kaugtugimeetmed, niipea kui need on esimestes varjupaigariikides taas võimalikud, sealhulgas kasutades EASO ümberasustamise toetusvahendit Istanbulis. See tagaks, et rahvusvahelist kaitset vajavate isikute valimine saab jätkuda ja et valitud isikud on valmis reisima liikmesriikide territooriumile niipea, kui reisiplaneeringud on tühistatud.
- Arvestades, et mittehädavajaliku reisimise ajutine piirang hõlmab rahvusvahelist kaitset vajavate isikute ja muudel humanitaarsetel põhjustel reisivate isikute jaoks erandit, julgustatakse liikmesriike hõlbustama selliste rahvusvahelist kaitset vajavate isikute või isikurühmade jätkuvat saabumist, kes on juba ümberasustamiseks valitud, kui see on praeguses olukorras praktikas teostatav. Sellega seoses on vaja tihedat koostööd Rahvusvahelise Migratsioonorganisatsiooni ja ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametiga, sealhulgas lahkumiseelse tervisekontrolli ja võimalike karantiinimeetmete osas.
- Liikmesriike kutsutakse samuti üles vaatama läbi oma ümberasustamise tegevuskavad, et võtta arvesse tõenäoliselt suurenenud terviseprobleeme, näiteks nähes ette COVID-19 testimise või kehtestades karantiinitingimused.
- Komisjon kutsub liikmesriike üles kasutama ära kõik võimalused, mida pakub EASO ümberasustamise ja humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise võrgustik, mis on peamine foorum, et jagada teavet, töötada välja uued tööviisid ja koostada strateegia praegu peatatud ümberasustamisoperatsioonide taastamiseks. Ümberasustamisoperatsioonide keerukust arvestades võib tihe koostöö liikmesriikide vahel hõlbustada ümberasustamise õigeaegset ja sujuvat taastumist. Vajaduse korral kaasatakse võrgustiku töösse ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet ja Rahvusvaheline Migratsioonorganisatsioon.
- Mis puudutab ümberasustamisega seotud erasponsorluse programme, siis julgustatakse liikmesriike hoidma suhtluskanalid sponsororganisatsioonide ja üksiksponsoritega avatuna, et hoida neid kursis ümberasustamisprogrammide olukorra ja võimalike tulevaste saabujatega. Liikmesriikides, kus on juba olemas erasponsorluse programmid, peaks sponsorite värbamine ja sõelumine jätkuma, et suurendada vastuvõtmise võimekust tulevikus.

3. Tagasisaatmine

Selle jaotise eesmärk on anda juhiseid, mis aitaksid riiklikel ametiasutustel teha kindlaks võimalikud meetmed, mida võtta COVID-19 pandeemiat silmas pidades kolmandate riikide kodanike päritolu- ja transiidiriikidesse tagasisaatmise menetluste järjepidevuse ja ohutuse tagamiseks.

Liikmesriikide pädevad asutused peavad tagasisaatmismeetmete ja -menetluste rakendamisel võtma täielikult arvesse riiklikke tervisekaitsemeetmeid, mille eesmärk on ennetada ja piirata COVID-19 levikut, ning kohaldama neid proportsionaalselt ja mittediskrimineerivalt kõigi ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike suhtes. Erilist tähelepanu tuleks pöörata haavatavas olukorras olevate isikute olukorrale ja vajadustele. Arvesse tuleks võtta ka konkreetses kolmandas riigis võetud riiklike tervisekaitsemeetmeid ja COVID-19 avaldatavat mõju.

Kogu maailmas COVID-19 pandeemia leviku piiramiseks võetud meetmed mõjutavad märkimisväärselt ebaseaduslike rändajate tagasisaatmist. Liikmesriikidele valmistavad kolmandatesse riikidesse tagasi saatmise toimingud ja operatsioonid praktilisi raskusi, sh seetõttu, et immigratsiooniasutuste töötajatel on selleks vähem aega, sest nad võivad ühtlasi olla vastutavad rahvatervise meetmete rakendamise eest. Sellised raskused on peamiselt seotud probleemidega nii seadusliku aluseta riigis viibivate kolmandate riikide kodanike kui ka tagasisaatmisega tegelevate töötajate kaitseks võetavate tervishoiu- ja ohutusmeetmete rakendamisel.

Need raskused on seotud ka kommertslendude ja muude transpordivahendite märksa halvema kättesaadavuse ning COVID-19 leviku piiramiseks kolmandate riikide kehtestatud piiravate sisenemismeetmetega. Frontex annab korrapäraselt ajakohastatud teavet lennuettevõtjate ja kolmandate riikide poolt ebaseadusliku rände haldamise rakenduse (IRMA) raames võetud meetmete kohta. Sellega seoses on oluline võtta kõik vajalikud meetmed, et minimeerida tagasisaatmisoperatsioonides, -menetlustes ja -toimingutes osalejate terviseriske.

Vaatamata selliste vajalike meetmete põhjustatud ajutisele segadusele tuleks tagasisaatmiseks tehtavat tööd jätkata, eelkõige rakendades toiminguid, mida saab piiravatest meetmetest hoolimata ellu viia (nt isiku kindlakstegemine, uute dokumentide väljaandmine, osalemine toetatud vabatahtliku tagasipöördumise ja taasintegreerimise programmides), et olla valmis ajaks, kui tagasisaatmisoperatsioonidele enam takistusi ei ole. Tagasisaatmismenetlused peaksid võimaluse piires jätkuma ning liikmesriigid peaksid olema piiravate meetmete põhjustatud katkestuse lõppedes valmis jätkama tagasisaatmismenetlusi ja lahendama seni kuhjunud juhtumid, saades selleks tuge ka Frontexilt. Komisjon ja Frontex toetavad riikide ametiasutusi nende jõupingutuste koordineerimisel.

Eli territooriumilt vabatahtlikult lahkuda otsustanud ebaseaduslike rändajate tagasisaatmist tuleks jätkuvalt aktiivselt toetada ja edendada, rakendades samal ajal kõiki vajalikke sanitaarabinõusid. Vabatahtlikke tagasipöördumisi tuleks tavapärasest veel enam soodustada, sest nendega vähenevad tagasisaatmisoperatsioonidega seotud tervise- ja ohutusriskid, sh seetõttu, et minimeeritakse riske nii ebaseaduslike rändajate kui ka neid saatvatele töötajatele jaoks.

Riiklike ametiasutuste jaoks tekitab COVID-19 nakkusohu ja levikuga seotud ennetus- ja kaitsemeetmete rakendamise ning väljasaatmiseelse kinnipidamise ühitamine praktilisi probleeme.

Kolmandate riikidega tuleks säilitada tihe koostöö ja kontakt nende kodanike isiku kindlakstegemise, uute dokumentide väljaandmise ja tagasisaatmise valdkonnas, võttes samas igati arvesse nende muresid, nende kehtestatud piiravaid meetmeid ning rakendades ühtlasi kõiki vajalikke sanitaarseid ettevaatusabinõusid. Kolmandatel riikidel on rahvusvahelise õiguse kohaselt jätkuvalt kohustus oma kodanikud tagasi võtta. Paljud kolmandad riigid püüavad hõlbustada ja korraldada oma välismaale löksu jäänud kodanike repatrieerimist ning rakendada saabumisel kohaldatavaid tervisekaitsemeetmeid. Liikmesriigid peaksid tegema koostööd kolmandate riikide ametiasutustega, et tagada selliste rahvatervise meetmete täielik järgimine ebaseaduslike rändajate tagasisaatmisel nende päritoluriiki, et tagasisaatmisoperatsioonid saaksid võimaluse piires toimuda. Komisjon on valmis toetama liikmesriike kolmandate riikidega tagasisaamise valdkonnas tehtavas koostöös.

Frontex on valmis abistama liikmesriike kõikide õhuteed pidi toimuvate kolmandatesse riikidesse tagasi saatmise operatsioonide korraldamisel, eelkõige hõlbustama nii vabatahtlikult kui ka sunniviisiliselt tagasipöördujate repatrieerimist regulaar- või tsarterlendudega, ning pakkuma abi, mida riiklikud ametiasutused võivad vajada.

Vaatamata kõigile mõistlikele jõupingutustele tuleb ette olukordi, kus tagasisaatmine ei ole COVID-19 pandeemia leviku piiramiseks võetud meetmete tõttu võimalik. Sellistel juhtudel on liikmesriikidel ulatuslik kaalutlusõigus anda ebaseaduslikele rändajatele kaastundlikel, humanitaar- või muudel põhjustel elamisluba või muu luba, mis annab neile õiguse riigis viibida, nagu on ette nähtud direktiivi 2008/115/EÜ (edaspidi „tagasisaatmisdirektiiv“) artikli 6 lõikes 4.

Tagasisaatmisprotsessid

COVID-19 leviku ennetamiseks ja piiramiseks kehtestatud riiklikud meetmed piiravad tagasisaatmisasutuste võimalusi tagasipöördujate ja kolmandate riikide ametiasutustega vahetult suhelda.

Selliste piirangute tagajärgede leevendamiseks tuleb veenduda, et haldusmenetluste ajal pädevate asutuste võetud meetmed põhinevad iga ebaseadusliku rändaja individuaalsel olukorral, mida on nõuetekohaselt arvesse võetud, ning tagada kooskõlas ELi õiguse üldpõhimõtetega õigus olla ära kuulatud. Seepärast peaksid pädevad asutused kasutama nende nõuete täitmiseks alternatiivseid vahendeid, mille puhul ei ole kolmanda riigi kodaniku füüsiline kohalolek nõutav või on nõutav võimalikult harva.

Sarnast lähenemisviisi soovitatakse tungivalt ka selleks, et säilitada suhtlus- ja koostöökanalite avatus kolmandate riikide ametiasutustega ajal, mil piiravate meetmete tõttu on paljudes kolmandates riikides isiku kindlakstegemise ja uute dokumentide väljaandmise menetluste jaoks ka vähem konsulaartöötajaid. See lihtsustaks üksikjuhtumite menetluste selgitamist ja nendega jätkamist ning seega ka tagasisaatmist, kui olukord seda võimaldab.

Hoolimata praegustest piirangutest on ebaseaduslike rändajate lahkumist endiselt kõige parem toetada vabatahtlike tagasipöördumise kaudu. Seetõttu on oluline edendada vabatahtliku tagasipöördumise võimalusi, sealhulgas taasintegreerimise abi pakkumist, ning tagada riiklike toetatud vabatahtliku tagasipöördumise ja taasintegreerimise programmide järjepidevus, võttes samas arvesse COVID-19 mõju kolmandates riikides. Kolmandate riikide kodanikel, kes soovivad sellistes programmides osaleda, peaks see võimalus olema ka edaspidi ning tagasipöördumise ja taasintegreerimise alane nõustamine peaks, niivõrd kui see on võimalik, jätkuma vahendite abil, millega vähendatakse või välditakse füüsilise kohaloleku vajadust.

Praktilised juhised

- Kasutage vestluste korraldamiseks videokonverentse, kirjalikku suhtlust või muid virtuaalse ja kaugside kanaleid, tagades samas juurdepääsu suulisele tõlkele ja õigusabile. Riiklikul tasandil võiks kõigile asjaosalistele teha kättesaadavaks suunised.
- Kasutage videokonverentse ja muid võimalikke elektroonilisi vahendeid, näiteks tagasivõtmise juhtumite haldamise süsteemi, et olla kontaktis kolmandate riikide konsulaarasutustega ja üksikjuhtumeid edasi menetleda.
- Kasutage võimaluse korral Frontexi toetust, et parandada virtuaal- ja kaugside jaoks videokonverentside ning muude elektrooniliste vahendite ja kanalite kättesaadavust ja suurendada nende kasutamist.
- Kasutage isiku kindlakstegemise ja uute dokumentide väljaandmise menetluste toetamiseks ära kolmandates riikides tegutsevate sisserände kontaktametnike ja ELi tagasisaatmise kontaktametnike suutlikkust.
- Kasutage tagasipöördumise ja taasintegreerimise alase nõustamise ning toetatud vabatahtliku tagasipöördumise ja taasintegreerimise programmides osalemise pakkumisega jätkamiseks veebipõhiseid vorme, telefonivestlusi ja muid kaugside vorme. Pikendage sellistes programmides osalemise tähtaegu. Hoidke tihedat kontakti kolmandates riikides taasintegreerimisega tegelevate teenuseosutajatega. Kaaluge liikmesriikide pakutavate taasintegreerimis-pakettide kohandamist, kui teenuseosutajad ei suuda kolmandates riikides teenuseid harjumuspäraselt osutada.
- Kasutage Frontexi rahalist toetust, et kohandada riiklike tagasisaatmise juhtumite haldamise süsteemi (RECAMAS) selliselt, et registreeritaks tagasipöördujaid käsitlev vajalik teave, tagades andmekaitse-eeskirjade järgimise.

Vabatahtliku lahkumise tähtaeg

Kommertslendudega seotud märkimisväärsete piirangute ja kolmandate riikide poolt Euroopast saabujatele kehtestatud piiravate meetmete tõttu võib juhtuda, et kolmandate riikide kodanikud, kelle suhtes on tehtud tagasisaatmisotsus, millega määratakse vabatahtliku lahkumise tähtaeg, ei suuda hoolimata oma parimatest jõupingutustest ja kavatsustest sellist otsust määratud tähtaja jooksul täita. Seetõttu võib kolmandate riikide kodanike suhtes osutada kohaldatavaks sisenemiskeeld tagasisaatmisotsuse täitmata jätmise tõttu, nagu on nõutud tagasisaatmisdirektiivi artikli 11 lõikes 1. Ebaseaduslikke rändajaid ei saa siiski vastutavaks pidada ja neile negatiivseid tagajärgi ette näha sellise olukorra eest, mis ei ole nende kontrolli all.

Sellise olukorra kujunemise ärahoidmiseks peaksid liikmesriigid kasutama tagasisaatmisdirektiivi artikli 7 lõikes 2 sätestatud võimalust ja pikendama vabatahtliku lahkumise tähtaega sobiva ajavahemiku võrra, võttes arvesse iga üksikjuhtumi konkreetseid asjaolusid, piiravate meetmete kestust ja laadi ning kolmandasse riiki tagasipöördumiseks vajalike transpordivahendite kättesaadavust.

Samuti peaksid liikmesriigid määrama tagasisaatmisotsuse tegemise ajal pikema vabatahtliku lahkumise tähtaja kui 30 päeva, kui juhtumi konkreetseid asjaolusid ja eelkõige kolmandasse riiki tagasipöördumiseks vajalike transpordivahendite kättesaadavust arvesse võttes on algusest peale selge, et asjaomane kolmanda riigi kodanik ei suuda 30 päeva jooksul lahkuda.

Kui vabatahtliku lahkumise tähtaega pikendatakse ja otsust ei viida ajutiselt täide, peaksid ebaseaduslikud rändajad saama tagasisaatmisdirektiivis sätestatud kirjaliku kinnituse (artikkel 14).

Kui vabatahtliku lahkumise tähtajast ei ole võimalik kinni pidada kolmandasse riiki tagasipöördumiseks vajaliku transpordivahendi puudumise tõttu või muul põhjusel, mis ei sõltu isiku tahtest ja on seotud piiravate meetmetega, peaksid liikmesriigid loobuma sisenemiskeelu väljastamisest või selle tagasi võtmata.

Praktilised juhised

- Kui see on vajalik ja proportsionaalne, kasutage võimalust kehtestada teatavad kohustused, mille eesmärk on vältida vabatahtliku lahkumise tähtaja jooksul põgenemise ohtu, nagu on ette nähtud tagasisaatmisdirektiivi artikli 7 lõikes 3, näiteks kohustus viibida kindlaksmääratud kohas või loovutada ametiasutusele isikut tõendav või reisidokument.
- Kui kehtestatakse meetmed, mille eesmärk on vältida põgenemise ohtu, valige sellised meetmed, millega oleks avalikus kohas liikumist võimalikult vähe ja tagatud oleks suhtlemisdistsantsi hoidmine, näiteks korrapärane aruandlus videokõnede kaudu, kooskõlas andmekaitse-eeskirjadega.

Laste haridus

Tagasisaatmisdirektiivis on nõutud, et alaealistele tagataks olenevalt nende riigis viibimise kestusest juurdepääs põhiharidussüsteemile nii vabatahtliku lahkumise tähtaja jooksul ja tähtaegade jooksul, millal väljasaatmine on edasi lükatud, (artikkel 14) kui ka kinnipidamise ajal (artikkel 17).

Tagasisaadetavatele alaealistele põhiharidussüsteemile juurdepääsu võimaldamine võib COVID-19 leviku ennetamiseks ja piiramiseks võetavate meetmete tõttu osutuda riiklike ametiasutuste jaoks keerukaks. Sellega seoses on mitu liikmesriiki hakanud kasutama kodu- või muid kaugõppe vorme. Niivõrd, kui selliseid võimalusi pakutakse oma riigi kodanikele, tuleks võetavate meetmete puhul täielikult arvesse võtta lapse parimaid huve (artikkel 5) ning võimaluse korral asjaomaste alaealiste vanust ja vajadusi.

Praktilised juhised

- Tagage alaealistele võimalus koduõppeks või muuks kaugõppeks sarnastel tingimustel oma riigi kodanikest lastega. Koduõpe võib hõlmata näiteks veebipõhist või e-õpet, mille raames õpetaja annab iga päev või nädal tagasisidet, kodutöödena lugemist ja harjutusi, vabaaja- ja õppematerjalide ning akadeemilise sisuga raadio-, neti- või telesaadete levitamist.
- Vajaduse korral kaaluge, kas veebipõhise või e-õppe huvides on vaja parandada internetile juurdepääsu ja suhtlemisdistsantsi hoidmise reeglite kohaselt kasutatavate arvutite kättesaadavust.
- Haridusteenuste osutajatel, sh keelekursuste või informaalse õppe pakkujatel peaks olema võimalik tegevust jätkata, kui tagatud on suhtlemisdistsantsi hoidmine ja tervishoiualased ennetusmeetmed, või korraldada teenus veebipõhise kaugõppena.
- Asutustevaheline võrgustik hariduse andmiseks hädaolukordades (<https://inee.org/>) on avaldanud suunised hariduse tagamise kohta COVID-19 oludes.

Tervishoid

Tagasisaatmisdirektiivis on nõutud, et kolmandate riikide kodanikud saaksid võimaluse piires esmaabi ja haiguste põhiravi. Liikmesriigid peaksid võtma vajalikud meetmed, et tagada tagasipöördujatele sellise esmaabi ja haiguste põhiravi raames juurdepääs COVID-19 raviks vajalikele tervishoiuteenustele.

Praktilised juhised

- Teavitage ebaseaduslike rändajaid keeles, millest nad aru saavad või millest arusaamist võib neilt mõistlikult eeldada, COVID-19 leviku piiramiseks ja ennetamiseks võetud riiklikest meetmetest, sealhulgas seoses kätehygieeni, suhtlemisdistantsi hoidmise, köhahygieeni, karantiini või isoleerimisega, hygieenimeetmetest, kogunemiste vältimisest, avaliku ruumi kasutamisest, kehtestatud käitumisreeglitest, liikumispiirangutest ja sellest, mida nad peavad tegema, kui kahtlustavad, et on nakatunud.

Tervisekontroll

Siseriikliku õiguse alusel võivad liikmesriigid seadusliku aluseta riigis viibivad kolmandate riikide kodanikud kooskõlas mittediskrimineerimise põhimõtte ja põhiõigustega rahvatervisega seotud põhjustel arstlikult läbi vaadata, et teha kindlaks sobivad ettevaatusabinõud, mida tuleks rakendada. See tagaks, et kolmanda riigi kodaniku tervislikku seisundit võetaks kooskõlas ELi *acquis*'ga tagasisaatmismenetlustes nõuetekohaselt arvesse.

Ebaseaduslike rändajate meditsiinilistest uuringutest ja COVID-19 suhtes kontrollimisest võib samuti tagasivõtmisel abi olla, sest kolmandate riikide ametiasutused saavad nii eeldada väiksemat nakkusohtu. Sama mõju võib olla kolmandates riikides karantiinivõimalusi kasutama suunamisel, näiteks rahvusvaheliste partnerite (nagu Rahvusvaheline Migratsioonior-ganisatsioon) abil.

Praktilised juhised

- Eeskätt tuleks tervisekontroll teha eriti suures nakkusohus olevatele kolmandate riikide kodanikele, näiteks eakatele või kroonilistele haigetele, samuti majutus- või kinnipidamisasutustesse saabujatele.
- Vajaduse korral võib kinnipidamis- või majutusasutustesse saabujate suhtes kohaldada 14-päevast karantiini. Ametiasutused võiksid haigussümptomite avastamiseks kontrollida kolmandate riikide kodanike kehatemperatuuri ka majutuskohadesse sisenemisel ja sealt lahkumisel. Haiguskahtluse juhtumite hindamiseks võiks luua igapäevase järelevalve mehhanismi.
- Andke tagasipöördujatele COVID-19 tervisetõend, kui kolmas riik, kuhu tagasi pöördutakse, sellist tõendit nõuab; võimaluse korral tehke koostööd rahvusvaheliste partneritega, et suunata tagasipöördujad kolmandate riikide karantiinivõimaluste juurde.
- Kontrollige tagasipöördujate tihedalt kokku puutuvate töötajate tervislikku seisundit regulaarselt.
- Kasutage Frontexi rahalist toetust, et kohandada riiklike tagasisaatmise juhtumite haldamise süsteemi (RECAMAS) selliselt, et juhul kui siseriiklikud õigusnormid võimaldavad sellise teabe registreerimist, tehtaks kindlaks, kas ebaseaduslik rändaja on nakatunud või nakatumisohus, tagades seejuures andmekaitse-eeskirjade ning vajalikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtte järgimise.

Kinnipidamine

Tagasisaatmisdirektiivi artikli 15 lõikes 4 on nõutud, et kinnipidamine väljasaatmise eesmärgil tuleb viivitamata lõpetada, kui ilmneb, et konkreetsel juhul ei ole enam väljasaatmiseks mõistlikke väljavaateid. COVID-19 leviku ennetamiseks ja piiramiseks liikmesriikide ja kolmandate riikide kehtestatud ajutiste piirangute puhul ei tohiks nende tõlgendamisel vaikimisi järeldada, et ühelgi sellisel juhul ei ole väljasaatmiseks enam mõistlikku väljavaadet. Selleks et teha iga üksikjuhtum puhul kindlaks, kas väljasaatmiseks on mõistlik väljavaade, võib olla vaja arvesse võtta mitut tegurit.

Praktilised juhised

- Kinnipeetud rändajate vabastamise kohta otsuse tegemiseks hinnake iga juhtumit eraldi, võttes arvesse maksimaalset kinnipidamisaega, tagasipöörduja senise kinnipidamise kestust, isiku kindlakstegemise / uute dokumentide väljaandmise / tagasivõtmise menetlemise nõuetekohasust.
- Kolmanda riigi kodaniku vabastamisel kasutage, kui see on vajalik ja proportsionaalne, põgenemise vältimiseks kooskõlas tagasisaatmisdirektiivi artikliga 15 kinnipidamisest leebemaid sunnimeetmeid, näiteks kohustust viibida kindlaksmääratud kohas või esitada ametiasutustele dokumendid.
- Võtke võimaluse piires meetmeid, millega tagada, et kinnipidamisest vabastatud kolmanda riigi kodanik saab järgida COVID-19 leviku ennetamiseks ja piiramiseks kehtestatud riiklike tervishoiumeetmeid.
- Tagamaks, et leebemad sunnimeetmed on kooskõlas COVID-19 leviku ennetamiseks ja piiramiseks kehtestatud riiklike tervishoiumeetmetega, kasutage selliseid kinnipidamist asendavaid meetmeid, millega on tagatud riiklike tervishoiumeetmete järgimine, näiteks korrapärast aruandlust videokõnede kaudu, kooskõlas andmekaitse-eeskirjadega.

Kinnipidamiskeskuste kasutamine, kinnipidamistingimused ja suhtlemisdistsantsi hoidmine

Selleks et kaitsta inimesi COVID-19 leviku eest, kohaldavad riiklikud ametiasutused üha enam suhtlemisdistsantsi hoidmist ja muid ettevaatusabinõusid. Sama tehakse kinnipidamisasutustes, kus nii kinnipeetud rändajate kui ka töötajate tervis ja ohutus võivad samuti ohtu sattuda ja vajavad kaitset. Seetõttu võidakse nakatamise ennetamiseks kinnipidamiskeskustes majutada tegelikult võimalikult tunduvalt vähem inimesi.

Kui liikmesriigid ei suuda nimetatud põhjustel pakkuda majutust spetsiaalsetes kinnipidamisasutustes, võivad nad kasutada tagasisaatmisdirektiivis sätestatud kaitsemeetmeid silmas pidades muid sobivaid ruume, tingimusel et on tagatud suhtlemisdistsantsi hoidmine ning muud ennetus- ja hügieenimeetmed. Liikmesriigid peaksid nõuetekohaselt arvesse võtma paaride ja lastega perekondade õigust perekonnavalule, samuti haavatavate isikute olukorda.

Praktilised juhised

- Rakendage vastavates ruumides ennetus- ja hügieenimeetmeid, sealhulgas suhtlemisdistsantsi hoidmist ja üldkasutatavate alade korrapärast desinfitseerimist, ning tagage piisav isoleerimissuutlikkus.
- WHO juhendis, mis käsitleb COVID-19-ks valmisolekut, selle ennetamist ja kontrolli vanglates ja muudes kinnipidamiskohtades („Preparedness, prevention and control of COVID-19 in prisons and other places of detention“⁽¹⁴⁾), antakse kasulikku teavet selle kohta, kuidas ennetada ja lahendada võimalikku haiguspuhangut kinnipidamiskohas, rõhutades ka olulisi põhiõiguste elemente, mida tuleb COVID-19-le reageerimisel järgida.
- COVID-19 leviku piiramiseks ja ennetamiseks võiks piirata külastusi üksnes hädavajalikega; alternatiivina võiks kasutada näiteks telefoni- ja veebisuhtlust või muid vahendeid. Sellega ei tohiks kaasneda põhjendamatuid piiranguid advokaatidele, eestkostjatele ega järelevalveasutustele.
- Kui see on suhtlemisdistsantsi hoidmise tagamiseks vajalik, võib lühiajaliselt peatada mittehädavajalikud teenused, näiteks rühmategevused ja näost-näku nõustamise.

⁽¹⁴⁾ Kättesaadav aadressil

<http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-determinants/prisons-and-health/news/news/2020/3/preventing-covid-19-outbreak-in-prisons-a-challenging-but-essential-task-for-authorities>.

ISSN 1977-0898 (elektroniline väljaanne)
ISSN 1725-5171 (paberväljaanne)

Euroopa Liidu Väljaannete Talitus
2985 Luxembourg
LUKSEMBURG

ET